

Aleksander Baran

Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie

**SZKICE DO PORTRETU SZLACHCIANKI
W DAWNEJ RZECZYPOSPOLITEJ:
DOKUMENTY DOTYCZĄCE RAINY GNIEWOSZÓWNY
STRZYŻEWSKIEJ W ZBIORACH
WOJEWÓDZKIEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ
IM. HIERONIMA ŁOPACIŃSKIEGO W LUBLINIE**

**Sketches for a portrait of a noblewoman in the former Polish Republic:
documents concerning Raina Gniewoszówna Strzyżewska in the collection
of the Hieronim Łopaciński Regional Public Library in Lublin**

**Штрихи к портрету шляхтянки в старой Речи Посполитой: документы
о Раине Гневошовне Стрижевской в фондах Люблинской Воеводской
Публичной Библиотеки им. Иеронима Лопацинского**

Słowa kluczowe: Raina Gniewoszówna Strzyżewska, Gniewosz Dmitrowicz Strzyżewski, Iwan Hrehorewicz Hulewicz Poddubiński, Jakub Stradomski (Stradowski) Łuck, Winnica, Unia Lubelska, Rzeczpospolita Obojga Narodów, Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego w Lublinie

Key words: Raina Gniewoszówna Strzyżewska, Gniewosz Dmitrowicz Strzyżewski, Iwan Hrehorewicz Hulewicz Poddubiński, Jakub Stradomski (Stradowski) Łuck, Winnica, the Union of Lublin, Polish–Lithuanian Commonwealth, H. Łopaciński Regional Public Library in Lublin

Ключевые слова: Раина Гневошовна Стрижевская, Гневош Дмитриевич Стрижевский, Иван Грегорович Гулевич Поддубинский, Якуб Страдомский (Страдовский), Луцк, Винница, Люблинская Уния, Речь Посполитая Обеих Наций, Люблинская Воеводская Публичная Библиотека им. Иеронима Лопацинского

W 1569 r. nastąpiło logiczne pod wieloma względami zakończenie długotrwałego procesu złączenia się dwóch potężnych państw Europy Środkowo-Wschodniej – Korony Polskiej i Wielkiego Księstwa Litewskiego w jeden organizm państwowy – powstała Rzeczpospolita Obojga Narodów. Niespodziewanie zaś (w każdym razie dla strony litewskiej) na stadium finalnym tego procesu doszło do inkorporacji przez Koronę części ziem ruskich Wielkiego Księstwa Litewskiego: województw wołyńskiego, braclawskiego i kijowskiego. Otrzymały one gwarancje zachowania dotychczasowych praw ich mieszkańców, a w szczególności nadal na tych terenach miał obowiązywać Statut Litewski, zaś językiem urzędowym nadal miał być język ruski. Jak odnotował Henryk Litwin „Uwzględniwszy normalny

zakres kompetencji szlacheckiego samorządu sejmikowego i wymienione wyżej przywileje oznaczające istnienie istotnych odrębności w zakresie prawa skarbowego, sądowego oraz struktur społecznych stwierdzić trzeba, że status prawny «ziem inkorporowanych» zbliżony był do autonomii¹.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego w Lublinie w swoich zasobach posiada szereg dokumentów dotyczących wspomnianych województw i sporządzonych w pierwszych dziesięcioleciach po akcie Unii Lubelskiej. Mogą one być ilustracją funkcjonowania języka ruskiego jako języka urzędowego na tych terenach oraz osobliwości działania administracji państwowej. Dla niniejszej publikacji wybrano dokumenty wystawione na terenie województw braclawskiego i wołyńskiego, ale także w Lublinie, pochodzące z przełomu XVI i XVII w. i tematycznie związane z bohaterką publikacji, która swoją biografią łączy te tereny.

O Rainie Gniewoszównie Strzyżewskiej² dotychczasowa historiografia odnotowuje stosunkowo mało. Adam Boniecki, w wydanym w 1904 r. VII tomie *Herbarza polskiego*, zostawił o niej następującą notatkę: „Iwan zmarł przed 1600 r., pozostawiwszy z żony, Rainy Gniewoszówny Strzyżewskiej, córkę Maruszę, pod opieką stryja Fedora, zmarłą młodo przed 1616 rokiem”³. Zainteresowanie historiografii ukraińskiej dziejami szlachty i możliwych na terenach ruskich Wielkiego Księstwa Litewskiego, a później Rzeczypospolitej Obojga Narodów zapoczątkowane na początku lat 90. XX w. przez Natalię Jakowenko, zaowocowało odnotowaniem Rainy Gniewoszówny Strzyżewskiej w szeregu publikacji. Informacja zawarta w nich jednakże opierała się wyłącznie na zachowanym w Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym w Kijowie testamentie z 1605 r., w którym poleciła siebie pochować w monasterze w Czerńczycach pod Łuckiem⁴.

Na dzień dzisiejszy wiadomo, iż Raina Gniewoszówna Strzyżewska była córką Gniewosza Dmitrowicza Strzyżewskiego – wojskiego⁵ winnickiego w latach

¹ H. Litwin, *Od Unii Lubelskiej do III rozbioru Rzeczypospolitej. Rzeczpospolita – Ukraina. Szkice wydarzeń politycznych*, w: *Między sobą. Szkice historyczne polsko-ukraińskie*, red. T. Chynczewska-Hennel, N. Jakowenko, Lublin 2000, s. 86.

² W tekście zapis imienia i nazwiska został przyjęty według literatury. W dokumentach spotyka się nieco odmienne napisania: Райна Гневошовна Стрыжеўскага / Райна Стрыжовскага / Райна Стрыжевского / Рейна Стрыжовскага / Райна Гневошовна Стрыжовского / Рейна Страдовскага, co jest typowe dla tej epoki.

³ A. Boniecki, *Herbarz polski*, t. 7: Grabowscy – Hulkiewiczowie, Warszawa 1904, s. 400.

⁴ M. Dovbišenko, *Volins'ka šlahta u religijnih ruhah (kinec' XVI – persa polovina XVII st.)*, Kiiv 2008, s. 599; S. Gorin, *Zapoviti ak džerelo doslidženná istorii monastiriv Volini XVI – peršoï polovini XVII st.*, w: *Naukovi zapiski. Zbirnik prac' molodih včeniŭ ta aspirantiv*, t. 19, č. 1, Kiiv 2009, s. 30; tenże, *Černčic'kij monastir Preobraženná Gospod'nogo (do seredini XVII storiccá)*, w: *Minule i súčasne Volini ta Polissá: Luc'k v istorii Volini ta Ukraïni. Naukovij zbirnik. Vip. 35*, Luc'k 2010, s. 112.

⁵ O urzędzie wojskiego: „Gdy szlachta wyruszyła na wojnę z wojewodami, kasztelanami i chorążymi, w opustoszałych województwach i ziemiach przystępował do pełnienia swych obowiązków wojski (tribuns). Spadała wówczas na niego troska o spokój i bezpieczeństwo na podległym mu terenie. Gdy urząd ten powstawał, jak można sądzić, w początkach XIII stulecia, rola wojskiego była o wiele większa. Kiedy bowiem wszyscy urzędnicy ówczesnej administracji wyruszyli w pole, wojski w zasadzie przejmował całe rządy. W wiekach późniejszych pozostawały one już przy staroście, który na wojnę nie chodził. Stąd dzielili się wojscy na większych, zwanych ziemskimi, pilnujących całej ziemi, i mniejszych, nazywanych też grodzkimi lub zamkowymi, którzy mieli w pieczy jeden gród lub zamek. Podział ten utrzymano i później, choć wojscy przy starostach stracili znaczenie,

1574–1609⁶. Miała co najmniej jednego brata – Fedora Gniewoszowicza Strzyżewskiego⁷, oraz dwa razy była zamężna: pierwszym mężem był Iwan Hrehorewicz Hulewicz Poddubiński, drugim – Jakub Stradomski (Stradowski)⁸.

W Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie zachowało się sześć dokumentów, które pozwalają naszkicować biogram Rainy Gniewoszówny Strzyżewskiej w okresie od 1593 do 1605 r. Przeanalizujemy je po kolei.

Już pierwszy dokument, wystawiony 19 III 1593 r., dostarcza dość interesujących informacji. Iwan Hulewicz chorążycz⁹ ziemi wołyńskiej poświadcza w nim, iż pożyczyl od swojej żony Rainy Gniewoszówny Strzyżewskiej szesnaście set kop groszy litewskich oraz dał jej za to w zastaw swoje majątności w województwie wołyńskim¹⁰. Dowiadujemy się na jego podstawie, iż na moment wystawienia dokumentu Iwan Hulewicz i Raina już byli małżeństwem. Być może zostało ono zawarte tuż przed wystawieniem tego dokumentu (lub w tym samym dniu), gdyż dokument jest wystawiony w Winnicy – mieście rodzinnym Rainy Gniewoszówny Strzyżewskiej, zaś z późniejszych dokumentów wiadomo, że wyprowadziła się później za mężem do Łucka. Ponadto, jak można sądzić, inicjatywa sporządzenia tego dokumentu wychodziła ze strony Gniewosza Strzyżewskiego, gdyż świadkami przy jego sporządzeniu byli: sędzia Semen Obodeński, podsędek¹¹ Michał Lasko oraz Iwan Romanowicz Krasnosielski¹². Dwóch pierwszych Panów – Semen Obodeński oraz Michał Lasko, a także jako trzeci, jak można sądzić, ojciec Iwana Krasnosielskiego – Roman Krasnosielski, piętnaście lat wcześniej – w 1578 r., byli świadkami pożyczki Gniewosza Strzyżewskiego, który pod zastaw swoich majątności pożyczyl pieniądze od swojej żony (a matki Rainy) – Heleny Kadyanówny Czaplícówny; i było to także 1600 kop groszy litewskich¹³. Zatem biorąc pod uwagę zbieżność nazwisk niewątpliwym jest, iż były to osoby z otoczenia Gniewosza Strzyżewskiego, zaś ich ranga pozwala przypuszczać, że ich obecność najprawdopodobniej była spowodowana większą uroczystością – najprawdopodobniej ślubem Iwana Hulewicza oraz Rainy Gniewoszówny Strzyżewskiej.

nie mniej zarówno większy jak i mniejszy weszli do hierarchii ziemskiej. Formalnie byli nadal opiekunami pozostałych w domu w czasie wojny. Wybierano więc na ten urząd ludzi dojrzałych, poważnych i cieszących się powszechnym zaufaniem”, zob. Z. Góralski, *Urzędy i godności w dawnej Polsce*, Warszawa 1998, s. 203–204.

⁶ Przodkowie Gniewosza Dmitrowicza Strzyżewskiego otrzymali rodzinny majątek – Strzyżówkę według jego własnego zeznania jeszcze od wielkiego księcia kijowskiego Włodzimierza Olgierdowicza (ok. 1335 – ok. 1398), zaś sam Gniewosz Strzyżewski otrzymał w 1578 r. przywilej od króla Polski Stefana Batorego (1533–1586) na założenie miasta Janowa w majątku Janów, zob. *Dokumenty Braclavs'kogo voëvodstva 1566-1606 rokiv*, upor. M. Krikun, O. Piddubnák, vstúp M. Krikun, L'viv 2008, s. 22, 272–274, 206–208.

⁷ Odnotowany w źródłach w 1598 r., zob. tamże, s. 697–698.

⁸ I. Vorončuk, *Naselenâ Volini v XVI – peršij polovini XVII st.: rodina, domogospodarstvo, demografični činniki*, Kiïv 2012, s. 476. Drugi mąż Rainy Gniewoszówny Strzyżewskiej – Jakub – w różnych dokumentach występuje pod odmiennymi wariantami nazwiska: Stradomski lub Stradowski. Dalej w tekście nazwisko będzie podawane w zależności od wariantu, w którym występuje w przytoczonych dokumentach.

⁹ Chorążycz – syn chorążego.

¹⁰ Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie (dalej: WBP w Lublinie), Dział Zbiorów Specjalnych (dalej: DZZS), rkps sygn. 1202, k. 5–6.

¹¹ Podsędek – pomocnik sędziego, zob. Z. Góralski, *Urzędy...*, s. 192.

¹² WBP w Lublinie, DZZS, rkps sygn. 1202, k. 5v.

¹³ *Dokumenty Braclavs'kogo voëvodstva...*, s. 232–234.

Dokument wprost nie mówi w jakim wieku była Raina Gniewoszówna Strzyżewska w momencie jego wystawienia, zaś rozpiętość w czasie – 15 lat, pomiędzy pożyczaniem pieniędzy od swoich żon przez Gniewosza Strzyżewskiego oraz Iwana Hulewicza pozwala na pewne, jak sądzę, uzasadnione wnioski. Jak wiemy wówczas na tych terenach optymalnym wiekiem dla wydania córki za mąż był uznawany wiek 13-15 lat¹⁴. Na tej podstawie można przypuszczać, iż Raina Gniewoszówna Strzyżewska wychodząc za mąż mogła mieć ok. 15 lat. Wspomniana zaś 15-letnia rozpiętość pomiędzy 1578 oraz 1593 r. może być dodatkowym argumentem na korzyść tezy, iż ślub Iwana Hulewicza oraz Rainy Gniewoszówny Strzyżewskiej miał miejsce w 1593 r., a zatem jak można przypuszczać narzeczona urodziła się w 1578 r.

Interesującym jest także powód, dla którego Iwan Hulewicz musiał pożyczać od swojej żony pieniądze. Była nim potrzeba oddania długów ojca¹⁵. Jak wiemy po Hrehorym Fedorowiczu Hulewiczu, chorążym¹⁶ wołyńskim, pozostało trzech synów: Fedor, Iwan oraz Hrehory¹⁷. W 1591 r. dokonali oni podziału spuścizny po zmarłym ojcu¹⁸. Iwan Hulewicz wraz z bratem Fedorem otrzymali wspólnie przedmieście Łuckie z kiwerecczyną¹⁹, z monasterem Św. Wasyla²⁰, wieś Bakowce²¹ oraz Czugow²². Ponieważ część tych majątności była zadłużona, to ostateczny podział między braćmi miał nastąpić po wypłaceniu długów, przy czym tylko za Bakowce każdy z nich miał zapłacić po 200 kop groszy litewskich²³.

Na moment wystawienia rozpatrywanego dokumentu (1593 r.) majątek ten już był podzielony pomiędzy braci, zaś Raina Gniewoszówna Strzyżewska otrzymała w zastaw następujące majątności Iwana Hulewicza:

¹⁴ Ī. Vorončuk, *Naseleńná...*, s. 69.

¹⁵ WBP w Lublinie, DZZS, rkps sygn. 1202, k. 5.

¹⁶ O urzędzie chorążego: „Trzecią pozycję wśród urzędników ziemskich w Koronie, a piątą na Litwie zajmował chorąży (vexillifer). Zachował on resztki swych obowiązków posiadanych w czasach piastowskich, stąd tak wysoka pozycja w hierarchii ziemskiej. Każda ziemia dbała o to, by mieć swego chorążego. Województwa łęczyckie i sieradzkie posiadały ich dwóch, zwanych większym i mniejszym, a województwo sandomierskie nazywało swego wielkim, choć określenia tego powinni używać tylko chorążowie na dworze królewskim. Te resztki obowiązków chorążych ziemskich ograniczały się do występowania z chorągwiami ich województwa, ziemi lub powiatu w dwóch wypadkach: w czasie pogrzebów królewskich lub w czasie wojny, towarzyszyli wtedy pospolitemu ruszeniu”, zob. Z. Góralski, *Urzędy...*, s. 202–203.

¹⁷ A. Boniecki, *Herbarz polski*, t. 7, s. 400.

¹⁸ WBP w Lublinie, DZZS, rkps sygn. 1202, k. 11–11a. Z ksiąg grodzkich łuckich wiadomo, iż Hrehory Fedorowicz Hulewicz zmarł 10 III 1591 r., zob. *Urzędnicy wołyńscy XIV–XVIII wieku: spisy*, opr. M. Wolski, Kórnik 2007, s. 128.

¹⁹ Kiwerecczynna – teren położony między Łuckiem a wsią Kiwerce (obecnie wieś Pryłućke, obw. wołyński, Ukraina), położoną na północny wschód od Łucka.

²⁰ O monasterze Św. Wasyla w Łucku zob. szerzej: P. Tronevič, M. Hil'ko, B. Sajčuk, *Vračenì hristiàn's'ki hrami Luc'ka*, Luc'k 2001, s. 29, 42–43; S. Gorin, *Monastiri volins'kih mist u XVI – peršij polovini XVII st.: aspekti čiselnosti*, w: *Studii i materialii z istorii Volini. 2009*, red. V. Sobčuk, Kremeneč' 2009, s. 9; A. Baran, *Dokument księcia Ilii (Eliasa) Konstantynowicza Ostrogskiego z 1531 r. (ze zbiorów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie)*, „Bibliotekarz Lubelski”, R. 60, 2017, s. 73–74.

²¹ Wieś Bakowce (obw. wołyński, Ukraina) położona na południe od Łucka.

²² Miejscowość niezidentyfikowana.

²³ WBP w Lublinie, DZZS, rkps sygn. 1202, k. 12.

„(...) имѣѣта свои Ѹ воево^дстве во^лы^нско^м лежачие, нико^м ни в чо^м непе^нные а ни в сумѣ пн^зе^н не заведе^ные в^т бра^ти мо^и срожа^ное выделеные, ве^ннымъ право^м, тоѣ^{ст} пере^дместѣе луц^кое, з дворомъ и^з ча^{ст}ю кивере^нкою, и по^гаец^кою, и полями^т тр^шовскими, и з манастеро^м свѣтото васи^на зъ сеножа^тми за це^рковью (г)о^рминьскою с ко^пч^ьмою зъ ставы и^з ставищами, з млыны и^з выме^нк^ами и зо^си^тми^т ты^х имена пожи^тки малыми и великими, таки^м же ко^лвекъ и^т ме^немъ названы тепе^р есть и на пото^м буд^ут^т”²⁴.

Dość imponujący wykaz majątności – pokazuje to, jak rozległe tereny w okolicy Łucka były w posiadaniu tej gałęzi Hulewiczów oraz jej skuteczność w przejmowaniu posiadłości ziemskich innych rodzin oraz ziem cerkiewnych²⁵.

Drugi dokument już jest wystawiony w Łucku, 17 VI 1599 r. Jest to wypis z ksiąg ziemskich powiatu łuckiego wpisanego na rokach sądowych²⁶ oświadczenia woźnego jenerała²⁷ województwa wołyńskiego Iwana Pokoszczewskiego o wprowadzenie Rainy Gniewoszówny Strzyżewskiej w posiadanie znajdującego się na przedmieściu łuckim majątku jej zmarłego męża Iwana Hulewicza²⁸. Dokument ten pozwala ustalić datę śmierci Iwana Hulewicza na *ante quem* 17 VI 1599 r. oraz daje przykład procedury wprowadzenia nowego właściciela w dziedziczone majątności. Dowiadujemy się bowiem, iż woźny jenerał na polecenie urzędu razem z dwoma

²⁴ „(...) majątki swoje w województwie wołyńskim leżące, nikomu w niczym niepełne, ani na żadną sumę pieniędzy nie założone, od braci moich rodzonych wydzielone wiecznym prawem, to jest przedmieście łuckie z dworem i z częścią kiwereką i podhajecką, i półmi truszowskimi, i z monasterem Św. Wasyla, z sianożęciami, z cerkwią (h)ormińską z karczmą, ze stawami i stawiszczami, z młynami i wymiełkami, i ze wszystkimi tego majątku pożytkami małymi i wielkimi, jakkolwiek mają nazwę obecnie i będą mieć w przyszłości”, zob. WBP w Lublinie, DZZS, rkps sygn. 1202, k. 5.

²⁵ Tak monaster Św. Wasyla został nadany „w podawanie” Hrehorowi Hulewiczowi (ojcowi Iwana Hulewicza) w 1568 r. przez króla Zygmunta II Augusta (WBP w Lublinie, DZZS, rkps sygn. 1206, k. 1–3; rkps sygn. 1197, s. 43–46). Z kolei pola truszowskie to najprawdopodobniej ziemie, które były nadane w 1500 r. byłemu (już wówczas) wójtowi łuckiemu Truszowi przez wielkiego księcia litewskiego i ruskiego etc. Aleksandra Jagiellończyka (WBP w Lublinie, DZZS, rkps sygn. 1205, k. 1–2. Opubl.: A. Baran, *Dokumenty króla Aleksandra Jagiellończyka dotyczące miasta Łucka w zbiorach Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie*, „Bibliotekarz Lubelski”, R. 61, 2018, s. 102–106, 109–110).

²⁶ Sesja sądu ziemskiego, odbywająca się w określonych terminach: *Slovár' drevnâgo aktovago âzyka Šëvero-Zapadnago kraâ i Carstva Pol'skago*, sost. N. Gorbačevskim", Vil'na 1874, s. 317.

²⁷ O urzędzie woźnego jenerała: „W żadnym sądzie nie brakowało natomiast woźnego, która to godność była wcale ważna; woźny oznaczał bowiem «pośła prawa». Splendoru dodawała mu nazwa łacińska – ministerialis. Woźni wojewódzcy i trybunalscy dodawali do tego «Regni generalis». (...) Ta długa nazwa bywała skracana, a jednocześnie polonizowana. Woźnych wyższych instancji nazywano generałami (...). Do 1347 roku mianować woźnych miał prawo tylko król. Kazimierz Wielki przekazał to uprawnienie wojewodom, a od nich w XVI wieku przejęły je sejmiki. Odtąd królowi pozostawało potwierdzenie wyboru. Woźny otrzymywał akt nominacji z kancelarii królewskiej. (...) Urząd woźnego sięgał czasów piastowskich. Jego nazwa pojawia się w XIII stuleciu, a wywodzi się od słowa «wozić». Oznaczała bowiem człowieka przewożącego dokumenty i akta. [...] Jego główne zadanie polegało bowiem na doręczaniu pozwów sądowych”, zob. Z. Góralski, *Urzędy...*, s. 224–227.

²⁸ WBP w Lublinie, DZZS, rkps sygn. 1202, k. 12.

innymi szlacheccami na żądanie samej Rainy Gniewoszówny Strzyżewskiej, w oparciu o zapisy listu zastawnego (pierwszy dokument) i jego wpisów do różnych akt, dokonali obchodu majątności zmarłego Iwana Hulewicza oraz formalnie wprowadzili Rainę Gniewoszównę Strzyżewską w ich posiadanie:

„(...) и во^всакие тоє має^тности Пожи^тки тако са тыє до^бра сами в себе маю^т ѡвеза^н и в посе^сию тыє добра Пода^н к(о)торого ѡвзозова^нта ни^хто не борони^н И ѡ^вше^м По^дданы^х Помене^ное має^тности звола^вши ны^м Послуше^нство наказал^ь”²⁹.

Trzeci dokument, wystawiony w Łucku, 7 VIII 1601 r. jest wypisem z ksiąg grodzkich zamku łuckiego oświadczenia woźnego generała województwa wołyńskiego Fedora Swiridowskiego o wprowadzenie Rainy Gniewoszówny Strzyżewskiej w posiadanie dworu i sioła, znajdujących się na przedmieściu łuckim, z arendy których zrezygnował Żyd Icchak Szolomowicz³⁰. Dowiadujemy się z niego, iż na prośbę Rainy Gniewoszówny Strzyżewskiej woźny generał razem z dwoma szlacheccami przybył do dworu i wsi na łuckim przedmieściu i dokonał aktu wprowadzenia jej w posiadanie tej majątności. Stało się tak na skutek tego, iż arendujący tę majątność Żyd Icchak Szolomowicz po uprzednim porozumieniu się z Rainą Gniewoszówną Strzyżewską zrezygnował z dalszego arendowania tej majątności. Jest to dość ważna informacja, ponieważ umowa arendy została zawarta jeszcze przed śmiercią Iwana Hulewicza i miała trwać 5 lat. Dokument informuje, iż Icchak Szolomowicz zrezygnował z arendy 3 lata przed jej ukończeniem, tj. została ona zawarta w 1599 r. Biorąc pod uwagę, iż Iwan Hulewicz już nie żył przed 17 VI 1599 r., to jego śmierć można odnosić do pierwszej połowy 1599 r., a zatem Raina Gniewoszówna Strzyżewska została wdową w wieku ok. 21 lat (przyjmując, że urodziła się ok. 1578 r.).

Czwarty dokument także jest wystawiony w Łucku, 14 VI 1605 r. Jest to wypis z ksiąg grodzkich zamku łuckiego skargi Fedora Hulewicza na Jakuba Stradowskiego, iż zmusił swoją małżonkę Rainę Gniewoszównę Strzyżewską (byłą małżonkę jego nieżyjącego brata Iwana Hulewicza) do przepisania mu części majątności³¹. Dokument ten informuje o ważnych zmianach, które zaszły w życiu Rainy Gniewoszówny Strzyżewskiej. Przede wszystkim dowiadujemy się, iż z małżeństwa z Iwanem Hulewiczem Raina Gniewoszówna Strzyżewska miała córkę – Maruszę Hulewiczównę. Wysłała po raz drugi za mąż – za Jakuba Stradowskiego – jak można sądzić między 1601 a 1605 r.³² (tj. w wieku ok. 23–27 lat). Małżeństwo to nie układało się dobrze. Jak wynika z relacji Fedora Hulewicza Jakub Stradowski okrutnie obchodził się ze swoją małżonką, bił ją, domagając się, aby ta przepisała na niego swoje majątności, na co nie otrzymał zgody. Nie zaprzestając „(...) долго еє мо^в довал^ь, же еє на встато^в и з^доро^вта по^збавиль^ь”³³.

²⁹ „(...) i we wszystkie te majątności, pożytki, które te dobra w sobie mają uwiązałem i w posesję dobra te podałem. Którego uwiązania nikt nie bronił i owszem poddanych wymienionej majątności zwoławszy onym posłuszeństwo rozkazałem”, zob. WBP w Lublinie, DZSS, rkps sygn. 1202, k. 12.

³⁰ Tamże, k. 14.

³¹ Tamże, k. 17.

³² W 1601 r. (jak widać z poprzedniego dokumentu) jeszcze jest wdową, a w 1605 r. ma już drugiego męża.

³³ „(...) długo ją mordował, że ją na koniec i zdrowia pozbawił”, WBP w Lublinie, DZSS, rkps sygn. 1202, k. 17.

Jak można sądzić, Jakubowi Stradowskiemu nie tylko udało się zmusić swoją małżonkę do przepisania na niego swoich majątności, ale i faktycznie wejść w ich posiadanie. Tak bowiem wykonujący w 1607 r. opis majątności należących do cerkwi łuckich oraz inwentarz majątku unickiego biskupstwa łuckiego komornik królewski Łukasz Isajkowski zapisał, iż w posiadaniu ziemi przynależnej do monasteru Św. Wasyla (będącego już wtedy w ruinie) był na ów czas p. Stradomski³⁴.

Dokument piąty jest wystawiony w Lublinie 15 VI 1605 r. i jest to notarialnie poświadczona kopia dokumentu (vidimus), wykonana z wpisu (z dnia 22 VII 1593) do ksiąg trybunalskich województwa wołyńskiego Trybunału Koronnego w Lublinie, wypisu z ksiąg grodzkich braclawskich o pożyczycie przez Iwana Hulewicza chorążycza ziemi wołyńskiej od swojej żony Rainy Gniewoszówny Strzyżewskiej szesnastu set kop groszy litewskich oraz danie jej w zastaw za to swoich majątności w województwie wołyńskim³⁵. Został on wydany na wniosek Jakuba Stradowskiego i pod względem treści jest to kopia pierwszego z opisywanych dokumentów. Jak można sądzić mógł on być mu potrzebny dla legitymizacji swego korzystania z wołyńskich majątków Rainy Gniewoszówny Strzyżewskiej.

Ten dokument jest ważny dla nas jeszcze z innego powodu. Jak wynika z jego treści wpis do ksiąg trybunalskich został wykonany 22 VII 1593 r., tj. po 5 miesiącach od momentu sporządzenia pierwszego dokumentu (19 III 1593 r., a 22 VII 1593 r.). Można przypuszczać, że już wtedy Raina Gniewoszówna Strzyżewska przebywała w Łucku, a zatem do jej przeprowadzki do posiadłości męża (Iwana Hulewicza) doszło właśnie w tym okresie.

Dokument ten jest także ciekawy jak świadectwo zmian, które zaszły po Unii Lubelskiej 1569 r. w systemie prawnym na ziemiach ruskich Rzeczypospolitej. Przypomnijmy, iż na mocy konstytucji uchwalonej 3 III 1578 r. na sejmie w Warszawie została powołana nowa instytucja – Trybunał Koronny³⁶. Dla części ziem ruskich Korony Polskiej (tych, które weszły w jej skład na skutek unii) – województw wołyńskiego, braclawskiego i kijowskiego utworzono odrębny Trybunał z siedzibą w Łucku³⁷. Został on zlikwidowany w latach 1589–1590, a wspomniane województwa zostały poddane władzy Trybunału Koronnego³⁸. Omawiany dokument pochodzi z okresu tuż po dokonanych zmianach i pokazuje ówczesną praktykę kancelaryjną na tych terenach³⁹.

Ostatni szósty dokument z tej kolekcji jest być może najciekawszy. Wystawiony w Winnicy, 10 VII 1605 r. jest spisem rzeczy ruchomych zostawionych przez Reinę Stradowską (Rainę Gniewoszównę Strzyżewską) po wyjeździe z Wołynia⁴⁰. Jak wynika z dokumentu na moment jego wystawienia przebywała ona w domu rodzinnym (domu ojca) w Winnicy. Świadcami byli Iwan Kocubaj Jakoszyński oraz woźni generałowie województw kijowskiego, wołyńskiego oraz braclawskiego – Jan Budny, Andrzej Trębicki i Mikołaj Jaślikowski. Sam dokument został sporządzony

³⁴ I. Kamanin", *Sostoânie cerkvej. Lucka i imënj Luckoj episkopii v" 1607 godu, w: Sbornik" statej i materialov" po istorii Ŭgo-Zapadnoj Rossii izdavaemyj Kievskoj Kommissiej dlâ razbora drevnih" aktov"*, vyp. 2, Kiev" 1916, s. 33.

³⁵ WBP w Lublinie, DZZS, rkps sygn. 1202, k. 7–10.

³⁶ H. Rutkowski, *Trybunał Koronny (1578–1794)*, „Palestra”, 1978, nr 10 (250), s. 4–18.

³⁷ Tamże, s. 6–7.

³⁸ Tamże, s. 7.

³⁹ Dokument został wystawiony w Lublinie w języku ruskim i uwierzytelniony pieczęcią ziemską powiatu włodzimierskiego wzorca 1589 r.

⁴⁰ WBP w Lublinie, DZZS, rkps sygn. 1201, k. 1.

na jednej stronie złożonej w pół kartki papieru czerpanego o wymiarach 38,7×25,8 cm i zawiera 35 wierszy. Spisany jest własnoręcznie przez Rainę Gniewoszównę Strzyżewską, o czym ona pisze w samym dokumencie: „А то рѣ’є’стръ списа^вшы ѿ рѣи’ на стра^{лов}скаа”⁴¹.

Rzeczy zawarte w tym spisie można podzielić na cztery grupy: odzież, naczynia, posłania oraz zwierzęta:

„лѣтникъ Атласовыи брѣна^тныи” – letnik (suknia letnia kobieca)⁴² z atlasu w kolorze brunatnym;

„лѣтни^к Атласовыи голѣбыи з Брамами Бра^м (Ѳ)” – letnik z atlasu w kolorze błękitnym z dziewięcioma bramami⁴³;

„шопчыкъ чорныи вдамашки вди” – fartuch czarny z adamaszku⁴⁴;

„А до того шопчыка Казима^тка та(б)инова шара” – kaftanik szary z kitajki⁴⁵;

„Плащыкъ чарного Аксамиту рыто^(т) кунами по^шыты” – płaszcz z aksamitu rytego w kolorze czarnym, podszyty futrem z kun;

„гамара Кгрѣбринова з(ж)абками” – gamara z grubrynu z żabotkami⁴⁶;

„шѣбка до^бгаѿ чорного Аксамиту рытого Кѣнами По^шита” – szuba długa z aksamitu rytego w kolorze czarnym, podszyta futrem z kun;

„чарѣ^к велики^х сребрны^х двѣ” – dwie wielkie srebrne czarki;

„ложокъ сребрны^х тузинъ” – tuzin srebrnych łyżek;

„цина тоѣ^т мисы и талѣры” – суну, tj. misy i talerze;

„Котло^в пивны^х в велики^х” – dwa duże kotły piwne;

„А горѣлчаны^х в Котлы” – dwa kotły gorzałczane;

„Бѣлы^х хѣсть та^к вны^х вбрѣсов таваль [...] рѣчниковъ и’ до постѣли належачы^х прѣтира^лль подѣшекъ И перинь скрыниа” – chust białych, także obrusów [...], ręczników i do pościeli należących prześcieradeł, poduszek oraz pierzyn skrzynia;

„рогатаго бы^ла ѿсего та^к великого та^к те^ж и малого ѿкъ воловыи тоѣ^т пѣа^тдѣса^т ѿсего поголо^вѿа” – bydła rogatego wszystkiego wielkiego, jak też i małego, czyli wołowych tj. pięćdziesiąt wszystkiego pogłowia;

„Такъ те^ж ввецъ, пѣа^тдѣса^т з барано^в” – także owiec pięćdziesiąt z baranów;

„Свини^и велики^х сорокъ бѣ^з малы^х” – świni dużych czterdzieści bez małych;

„ѿа^тне^т малы^х пѣа^тдѣса^т бѣ^з тро^х” – jagniąt małych pięćdziesiąt bez trzech.

Trudno domniemywać, czy jest to wyczerpująca lista rzeczy ruchomych, które posiadała i nie zdołała zabrać ze sobą Raina Gniewoszówna Strzyżewska

⁴¹ „А ten rejestr spisałam ja Reina Stradowska”, tamże.

⁴² Ł. Gołębiowski, *Ubiory w Polsce od najdawniejszych czasów aż do chwili obecnych, sposobem dykcjonarza ułożone i opisane*, Warszawa 1830, s. 150.

⁴³ „Bram, bramka, brameczka, listwa u szaty, obłoga, falbana haftowana, pasamonowa. Poły szat męskich niemi zdobiono, i modrym obszywano sznurem, świadczy *Budny*; i rozpór sukni obwodzono bramą plecioną w panczerzony wzór, aby się nie rozdzierał. Używały go i kobiety, a boki i dół ubiorów swoich okrężały bramem szerokim, perlami nasadzonym. Na fartuszkach bywało po 10 listewek bramowanych. Przeszedł ten strój i na głowę, zdobiła ją bramka, czyli niewieście czółko; ze złota bywały, nosiły je i dziewice w kształcie wieńców pięknie ustrzępione. Najdawniejsi nasi pisarze o tej części ubiorów mówią”, zob. tamże, s. 103–104.

⁴⁴ „*Szorc, szorstuch*, fartuch”, tamże, s. 198.

⁴⁵ „*Kazyatka*, kaftanik”; „*Tabin*, kitajki gatunek”, tamże, s. 136, 199.

⁴⁶ „*Grubryn* jedwabny turecki, niemiecki”; „*Żabotki*, gorsy, bryze podszyjne u koszuli”, tamże, s. 127, 246.

i co było powodem ich pozostawienia. Można domniemywać, że uznano je za mniej cenne, lub małżonek albo ktoś inny czynił przeszkody w ich wywiezieniu. Ważnym jest jednak to, iż dokument poświadcza piśmienność (zwłaszcza znajomość pisma ruskiego) wśród kobiet pochodzących ze szlachty, a także daje materiał do analizy dla antropologów i kulturoznawców, badających życie codzienne w tym okresie.

W ramach podsumowania można zaproponować następujące streszczenie biogramu Rainy Gniewoszówny Strzyżewskiej. Urodziła się ok. 1578 r. Jej ojcem był wojski winnicki w latach 1574–1609 Gniewosz Dmitrowicz Strzyżewski; matką – Helena Kadyanówna Czaplicówna. W 1593 r. Raina Gniewoszówna Strzyżewska wyszła za mąż za chorążycza ziemi wołyńskiej Iwana Hrehorewicza Hulewicza Poddubińskiego i przeprowadziła się z Winnicy do Łucka. Mąż jednak zmarł w 1599 r. Została zatem wdową w wieku ok. 21 lat. Po raz drugi wyszła za mąż między 1601 a 1605 r. (tj. w wieku ok. 23–27 lat) za Jakuba Stradomskiego (Stradowskiego). Z uwagi na okrucieństwo drugiego męża musiała opuścić Łuck i powrócić do rodzinnej Winnicy. Dalsze losy Rainy Gniewoszówny Strzyżewskiej są nieznane.

*

Dokumenty zostały przygotowane do publikacji z uwzględnieniem rekomendacji „Instrukcji wydawniczej dla średniowiecznych źródeł historycznych”⁴⁷ z uwagami Krzysztofa Pietkiewicza⁴⁸ oraz „Zasad publikacji pamiątek napisanych w języku ukraińskim oraz cerkiewnosłowiańskim redakcji ukraińskiej”⁴⁹, z zastosowaniem opisanej w ostatnim wydawnictwie metody krytyczno-dyplomatycznej z nieznacznymi odstępstwami. Litery nadpisane zostały podane w indeksie górnym (np.: Казма́рка). Zachowano także stare litery cyryliczne (np.: ъ, ѓ, ѵ, ѧ, Ѧ) oraz napisanie słów pod tyłkami. W nawiasach okrągłych podano zrekonstruowane lub uzupełnione fragmenty tekstu.

ANEKS 1

1593, marzec 19. Winnica. — Iwan Hulewicz chorążycz ziemi wołyńskiej poświadcza, iż pożyczył od swojej żony Rainy Gniewoszówny Strzyżewskiej sześnaście set kop groszy litewskich oraz dał jej w zastaw za to swoje majątności w województwie wołyńskim.

Oryginał: Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie, Dział Zbiorów Specjalnych, rkps sygn. 1202, k. 5–6.

Papier czerpany. Wymiary: 32×41,5 cm. **Znak wodny** – „Topór”, wg J. Siniarskiej-Czaplickiej papier z tym znakiem wodnym był produkowany w latach 1537–1699 (J. Siniarska-Czaplicka, *Filigrany papierni położonych na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej od początku XVI do połowy XVIII wieku*, Wrocław; Warszawa; Kraków 1969, s. 19–20). Stan zachowania – **dobry**. **Atrament jasnobrązowy, czarny**. **Skoropis**. **Pismo pisarza wyraziste, nacisk silny**. **Dokument zawiera cztery pieczętki: Iwa-**

⁴⁷ *Instrukcja wydawnicza dla średniowiecznych źródeł historycznych*, oprac. Komisja Historyczna PAŪ i in., Kraków 1925.

⁴⁸ K. Pietkiewicz, *Paleografia ruska*, Warszawa 2015, s. 382–386.

⁴⁹ V. Nimčuk, *Pravila vidannâ pam'âtok, pisanih ukraïns'kou movou ta cerkovnoslov'âns'kou ukraïns'koï redakcii*, Kiïv 1995, č. I. Proekt, s. 18–21.

na Hulewicza, Semena Obodenskiego (sędziego), Michała Lasko (podśedka ziemskiego bractławskiego) oraz Iwana Krasnosielskiego.

[Tekst oryginalu]

[k. 5] Я ива^и григо^реви^и гулеви^и хор^вжи^и з^емли волы^иско^е вы^знаваю и чи^иню та^ино самъ | на себ^е симъ мои^и ли^цомъ нинешни^и и на пото^и буд^учи^и веци^ите людемъ кому | бы то^и по^треба была ведати, або читаючи се^б мо^и ли^ц слышати, в ко^ждого права | и на всяко^и ме^стц^у и^ж ку велико^и а пи^ино^и по^требе свое^и вы^плачаючи до^иги^и небо^ж | чика в^тца свое^г пн^а григо^ра гулевича хор^вжого з^емли волы^иско^е вз^ат^а | и по^зычи^и е^сми, и^и вла^дными р^уками своими в^личи^и, сум^у п^нз^еи то е^ст | ше^стна^дцет^ь со^т коп^ь гроше^и литовски^х и ма^ижо^ики^и свое^и ми^ло^и пан^е раины | гневошо^ины стр^ыжевьско^г во^иского вени^икого, в которо^и то сумы (пн^зе^и) (ме^и) | новано^и въ ше^стна^дцети со^т копа^х гроше^и литовски^х застави^и е^сми^и ма^ижо^ице | свое^и мило^и меновано^и име^ита свои и^и воево^дстве волы^иско^и лежачие, нико^и | ни в чо^и непе^лные а ни в сум^е пн^зе^и не заведе^ные в^т бра^ти мо^и с^рожоное вы | делены^е, ве^ннымъ право^и, то е^ст пере^дмест^ье луц^ькое, з^д дворомъ | и^и ча^стю кивере^икою, и по^гаец^ькою, и полями^и тр^ушовскими, из^д манастеро^и | святого васи^ита з^д сеножа^ими, за це^рковью (г)^ор^омин^ьскою, с ко^рч^ьмою з^д | ставы и^и ста^вищами, з^д млыны и^и вы^име^ик^иами, и зо^иси^ими^и ты^х имена по | жи^ики малыми и великими, та^ки^и же ко^лвек^ь и^и ме^ие^и названы теп^е | е^сть и на пото^и буд^ут ни^ижи^и е^сли бы з^д тако^и припало^е пригоды хто^ж | ко^лвек^ь та^ки^и правомъ, пере^зыска^и на мн^е сум^у пн^зе^и и в ты^е и^и ме^ита менова | ны^е, з^д декрет^у и^ириадового и^иваза^иса, тогды та маю и пови^ине^и буд^ут | т^лю сум^у пн^зе^и ше^стна^дцет^ь со^т коп^ь гроше^и литовски^х ма^ижо^ице свое^и мило^и | с ты^х менованы^х имене^и з^нести, и и^ишы^е всякие име^ита мои, которые | теп^е маю, и на пото^и набуд^у, в то^и сум^е пн^зе^и по^ст^ьпи^и, а се^б мо^и ли^ц | заставны^и доброво^лны^и запи^с буде^т мо^це^и и^и ко^ждого права, тако на пере^д | м^стис, и вси^х пожи^тковъ, къ нему належачи^х, а чо^го боже и^ихова^и на мене | чау^с сме^рте^лного, напере^д нижли на ма^ижо^ик^у мою милую, менован^ую, | тогды по животе мои^и дети мои, е^сли ми и^и з^д нею да^ст богъ, мети, тогды | дети, а е^сли бы^х дете^и з^д нею не ме^и, тогды бра^та моя рожо^ина кре | вны^е бли^зкие при^ители мои, и ни^хто з^д обчи^и люде^и не в^тдавши | ма^ижо^ице мое^и мило^и, тыхъ ше^стна^дцети со^т коп^ь гроше^и литовскихъ | не маю^т ты^х имене^и которые в^т мене ма^ижо^ика моя мила^и в заставе мети | будет^ь, и^и неи в^ниматы и ничи^и са в ты^е и^и ме^ита и^и всякие пожи^ики, ини^и | належачие, вступовати и^и жа^иное перека^зы чинити не маю^т, по^д закладе^и | на гдр^а короля его мило^ст^ь в^смасты копами гроше^и литовскихъ || [k. 5v] а на ма^ижо^ику мою тако сторон^у нар^ушон^ую др^лги^ими^и в^смасты копами гроше^и | литовски^х, и по^д нагорожи^иемъ шко^д и накладо^и на реч^ии^ие слова ма^ижо^ики^и мое^и | ми^ило^е, в што в се^и тако са, вы^иш^ь поменило, такъ в закла^д тако и в шкоды | и наклады во^ино буде^т ма^ижо^ице мое^и мило^и меновано^и такового ко^ждого, | хто бы то сме^и и^ичинити а ты^е и^и ме^ита в^т не^ие^и в^ннати, або якуюко^лвек^ь | перека^зу в ты^х име^итахъ и^и пожы^ткахъ к немъ належачи^х вделати, по^зво^и | к^гро^сскимъ пере^д су^д к^гро^дски^и лу^ики^и по^звати, а кого по^зове^т в то, тогды | ко^жды^и таковы^и ма^ет^ь и^и пови^ине^и буде^т, за пе^ишимъ по^зво^имъ, тако на рок^у | завито^и не з^би^иваючи^и ни в чо^и по^зв^у и^и року и не вымавл^аючи^и са жа^ины | ми^и причинами, въ статуте литовскомъ и^и ко^нституцы^и в^писаны^и, | к^л праву стати, и ма^ижо^ице мое^и мило^и пан^е раи^ине^и во^всемъ, ведле | по^зв^у и^исправедливити, заклады менованы^е королю Е^го мило^ст^ь | такъ те^ж и^и ма^ижо^ице мое^и заклады шкоды и накла^ды на рече^ие сло | ва е^ие^и запла^тити, а запла^тивши то все^и тако са з^вы^и в семъ мои^и | ли^цте поменило, пре^д са се^б мо^и заставны^и ли^ц в ко^ждого пра-

ва и су | дѣ, мощне вцалѣ дѣ^ржань и захова^н бы^{тн} має^т, и на то є^сми ма^нжо^нце | моє^н ми^нло^н, пане^н раине гневшовне Стрыжевско^т во^нско^т вени^нкого, | да^н се^с мо^н доброво^нны^н за^ставны^н ли^ст, С приложи^немъ печ^нти и с по^нписомъ | вла^нное рѣки моє^нε^н а при томъ были, и сего моего доброво^нного ли^сту, | заставного добре є^ст сведоми, а за ѡстною и вчєви^нтою про^нбою мо | єю, и печати свои, къ сему моему доброво^нному за^ставному ли^стѣ при | ложи^{тн} и рѣки хто зъ и^х м^н писати ѡмє^н по^нписати рачили и^х м^н пнове а до | бродиеве мои^н ла^нкавыє в^н бывателе воево^нства бра^нлавско^н Єго мило^ст | па^н семе^н в^н бодє^нски^н су^нта, миха^нло ла^нко по^нсудокъ вра^нники є^ндовые | зє^нские бра^нлавские а Єго м^н па^н ива^н романо^нви^н кра^нносє^нски^н писа^н | ѡ веницы по нароже^ню Сна бжего ису^с хры^ста року тисєча па^н со^т девє^т | десѣть трєтего мѣ^сца ма^нга девѣтото на^нца^т днѣ |

Ива^н гѣлеви^н хорѡжи^н зє^нли во^нлы^нскоє вла^нною рукою |
 миха^нло ла^нко
 по^нсѣдо^нкъ рѣкою
 вла^нною ||

Ива^н кра^нносє^нски^н рука |
 вла^нна |

[Tłumaczenie]

Ja Iwan Hrehorewicz Hulewicz chorążycz ziemi wołyńskiej wyznaję i czynię jawnie sam na siebie tym listem moim niniejszym i będącym w przyszłości wieczyście ludziom, kto miałby o tym wiedzieć, albo czytając ten mój list usłyszeć w każdym prawie i na każdym miejscu, iż dla wielkiej i pilnej potrzeby swojej wypłacając długi nieboszczyka ojca swego Pana Hrehora Hulewicza chorążego ziemi wołyńskiej wziąłem i pożyczyłem żem i własnymi rękoma swymi odliczyłem sumę pieniędzy to jest szesnaście set kop groszy litewskich od swojej małżonki miłej Pani Rainy Gnievoszówny Strzyżewskiej wojskiego winnickiego [córkę – przyp. aut.], na którą to sumę pieniędzy odnotowanej szesnastu stach kopach groszy litewskich zastawiłem żem małżonce swej miłej wymienionej majątki swoje w województwie wołyńskim leżące, nikomu w niczym niepełne, ani na żadną sumę pieniędzy nie założone, od braci moich rodzonych wydzielone wiecznym prawem, to jest przedmieście łuckie z dworem i z częścią kiwereką i podhajecką, i półmi truszowskimi, i z monasterem Św. Wasyla, z sianożęciami, z cerkwią (h)ormińską z karczma, ze stawami i stawiszczami, z młynami i wymiełkami, i ze wszystkimi tego majątku pożytkami małymi i wielkimi, jakkolwiek mają nazwę obecnie i będą mieć w przyszłości. Gdyby z jakiej przypadłości ktokolwiek jakim prawem przezyskał na mnie sumę pieniędzy i wszedł w posiadanie tych wymienionych majątności na podstawie dekretu urzędowego, to wówczas ja mam i powinien będę tę sumę pieniędzy szesnaście set kop groszy litewskich małżonce swej miłej z tych posiadłości znieść i inne wszelakie majątności moje, które mam obecnie oraz nabędę w przyszłości w tej sumie pieniędzy zapisać. A ten mój list zastawny dobrowolny zapis będzie ważny w każdym prawie tak na przedmieście, jak i wszystkie pożytki do niego należące. A czego Boże zbaw jeżeli na mnie przyjdzie czas śmiertelny wcześniej niż na moją małżonkę miłą nazwaną, to wtedy po moim żywocie dzieci moje, jeżeli mnie da Bóg z nią mieć, to

wtedy dzieci, a gdyby dzieci z nią nie miał, to wtedy bracia moje rodzone krewne przyjaciele moje bliskie i nikt z obcych ludzi nie oddawszy małżonce mojej miłej tych szesnastu set kop groszy litewskich nie powinien tych majątności, które ode mnie małżonka moja miła w zastaw będzie mieć, od niej zabierać i niczym w te majątności i wszelakie inne pożytki należące wstępować i żadnych utrudnień czynić nie mają, pod zakładem na hospodara króla Jegomość ośmiuset kop groszy litewskich, a na małżonkę moją jako stronę poszkodowaną kolejnymi ośmiustami kop groszy litewskich oraz pod wynagrodzeniem szkód i wydatków na rzeczenie słowa przez małżonkę moją miłą o to, co zostało wyżej wymienione. Tak o zakład, jak o szkody i wydatki wolno będzie małżonce mojej miłej nazwanej tako każdego, kto by śmiały uczynić i te majątności jej zabrać albo jakie inne utrudnienie w tych majątnościach oraz pożytkach do nich należących uczynić, pozwem grodzkim przed sąd grodzki łucki pozwać, a kogo pozwie o to, to wówczas każdy taki ma i powinien będzie za pierwszym pozwem, jako na roku ostatecznym nie zbywając w niczym pozwu i roku, oraz nie wymawiając się żadnymi przyczynami w statucie litewskim i w konstytucjach opisany, przed prawem stanąć i małżonce mojej miłej Pani Rainie we wszystkim według pozwu się usprawiedliwić, zakłady wspomniane na rzecz króla Jegomości, jak też i małżonce mojej zakłady szkody i nakłady na rzeczenie słowa jej zapłacić, a zapłaciwszy to wszystko jak to w niniejszym liście moim wymieniono. Przed siebie niniejszy mój list zastawny w każdym prawie i sądzie mocnie trzymany i przestrzegany ma być. I na to żeśmy małżonce mojej miłej Pani Rainie Gniewoszównie Strzyżewskiego wojskiego winnickiego dałem niniejszy mój dobrowolny list zastawny, z przyłożeniem pieczęci i z podpisem własnej ręki mej. A byli przy tym i tego mojego listu dobrowolnego zastawnego dobrze świadomi są, a za ustną i osobistą prośbą moją i pieczęcie swoje do niniejszego mojego dobrowolnego zastawnego listu przyłożyć i ręce kto z nich pisać umiał podpisać raczyli Ichmoście Panowie a dobrodzieje moje łaskawe obywatele województwa braclawskiego Jegomość Pan Semen Obodeński sędzia, Michał Lasko podsedek urzędnicy sądowi ziemscy braclawscy oraz Jegomość Pan Iwan Romanowicz Krasnosielski. Pisan w Winnicy od narodzenia Syna Bożego Jezusa Chrystusa roku tysiąc pięćset dziewięćdziesiąt trzeciego miesiąca marca dziewiętnastego dnia.
Iwan Hulewicz chorążycz ziemi wołyńskiej ręką własną
Michał Lasko podsedek ręką własną
Iwan Krasnosielski ręką własną

ANEKS 2

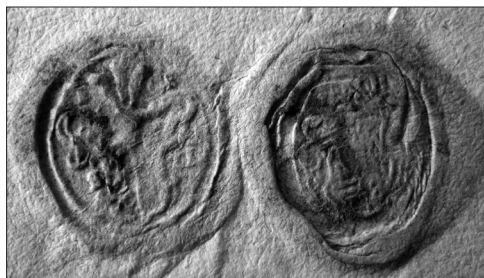
1599, czerwiec 17. Łuck. — Wypis z ksiąg ziemskich powiatu łuckiego wpisanego na rokach sądowych oświadczenia woźnego jenerała województwa wołyńskiego Iwana Pokoszczewskiego o wprowadzenie Rainy Gniewoszówny Strzyżewskiej w posiadanie znajdującego się na przedmieściu łuckim majątku jej zmarłego męża Iwana Hulewicza.

Oryginał: Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie, Dział Zbiorów Specjalnych, rkps sygn. 1202, k. 12.

Papier czerpany. Wymiary: 33,7×21,1 cm. Brak znaku wodnego. Stan zachowania – dobry. Atrament czarny. Skoropis. Pismo pisarza wyraziste, nacisk silny. Dokument zawiera dwie pieczętki: Fedora Czaplicza Szpanowskiego (sędziego) oraz Iwana Chreśnickiego (podsędka).

[Tekst oryginalny]

[к. 12] Выпӣс с кнӣг спра̄б сѣдовы̄х | зѣмскӣх з роко̄б пове̄ту лѣцко̄го | Лѣт Бѣго
 нароже̄та тисеча пе̄тсо̄т девѣ̄деса̄т | девѣ̄того мѣ̄са июня сѣмого на̄ца̄т днѣа | НА
 рока̄ сѣдовы̄х зѣмскӣх лѣцкӣх вт днѣа свѣто̄е тро̄(м)цы рӣмско̄го свѣта Припалы̄х |
 И сѣдо̄бне вт правовати зачаты̄х пере̄д нами то̄е̄ст ѳе̄доро̄м чапличо̄м шпано̄вскӣм |
 сӯлєю А ивано̄м хре̄с̄нӣчкѣм пол̄сӯл̄ко̄м врӣдниками сѣдовымӣ зѣмскимӣ лӯчки | ми
 Постановӣшисѣа ѳчевисто̄ во̄зны̄ӣ е̄нера̄л воево̄дства волы̄нско̄го шлахѣт | ны̄ӣ
 Ива̄н по̄коше̄вскӣм кѣ записова̄ю до кнӣг зѣмскӣх лӯчкӣх со̄зна̄л тымӣ словы̄ | ӣж
 за прида̄н̄е̄м (твоим) врӣдovskȳ маю̄чи при себе шлахѣту пна̄ сѣмена бра̄ко̄вско̄го
 | а пна̄ сѣверина то̄стаковича за жада̄н̄емъ е̄е мл̄сти пнѣ̄е раины̄ гнѣво | шо̄бны̄
 стрыжо̄вско̄ вонско̄го венӣцко̄го ма̄жо̄в̄ки зо̄шлого Пна̄ Ивана григо̄рѣви | ча
 гѣлевича хорѣжича зѣм̄ли волы̄нско̄е посполу с поменено̄ю шлахѣто̄ю днѣа |
 сѣгодне̄шнего зышо̄н̄ е̄сми бы̄л на пере̄дме̄стѣ лӯцко̄е до двора дедӣно̄т̄ небо̄жчи
 | ка Поменено̄го Пна̄ Ивана гѣлевича которо̄е Пере̄дме̄стѣ Поменены̄ Пнѣ̄ гѣ |
 левӣӣ Посполу с ты̄м же̄ дворо̄м и ш ча̄ст̄ю кивере̄цко̄ю и по̄га̄е̄цко̄ю и полѣами
 тру | шо̄бскимӣ и манастиро̄м свѣто̄го васӣла̄ ӣз сыножа̄ми за це̄рков̄ю в̄рмӣнско̄ю
 с ко̄п | чмо̄ю ставамӣ млы̄нами и зо̄в̄симӣ Пожӣткамӣ в сѣмӣ ше̄стна̄цати | со̄т
 ко̄п̄ лито̄вско̄е лӣчбы̄ Поменено̄ ма̄жо̄в̄це̄ свое̄(и) ѳрожоно̄ раине̄ стрыжо̄в̄ | ско̄п̄
 листо̄м записо̄м Пол̄лӯт̄ Права Пос̄политого спра̄влены̄м и до кнӣг к̄гро̄д | скӣх
 бра̄сла̄вскӣх со̄знаны̄м а пото̄м до кнӣг трибӯна̄лскӣх Перенесены̄м | заве̄л и заставӣл
 бы̄л и в которы̄(и) д̄ворѣ де̄р̄жа [tekst uszkodzony] за ты̄м записо̄м | поменена̄ та̄
 Пнӣ ра̄ина̄ стрыжо̄вска̄я за живота ма̄жо̄в̄ка̄ свое̄го | была и ѳны̄х̄ спо̄ко̄не̄
 вживала̄ ѿко̄ то̄ запӣс̄ то̄е̄ все̄ шире̄ӣ в себе | в̄мо̄в̄ла̄ет̄ Пол̄лӯт̄ того̄ записѣ в ты̄е̄
 до̄бра̄ Пере̄дме̄стѣ лӯцко̄е̄ дво̄р (и) ро̄д̄е̄ | манастир̄ сѣножатӣ ко̄рчмӯ ста̄в̄ млы̄ны̄ и
 во̄в̄сѣакіе̄ то̄е̄ ма̄ет̄ностӣ | Пожӣткӣ ѿко̄ сѣа ты̄е̄ до̄бра̄ самӣ в себе̄ маю̄т ѳвѣза̄л̄ и
 в посе̄сию̄ ты̄е̄ | добра̄ Пода̄л̄ к(о)торого̄ ѳвѣзова̄н̄а̄ нӣкто̄ не̄ боронӣл̄ И в̄ше̄м̄
 Пол̄даны̄х | Поменено̄е̄ ма̄ет̄ностӣ звола̄вшӣ вны̄м̄ Послуше̄н̄ство̄ нака̄заль̄ | А та̄к̄
 мы̄ сӯл̄ то̄е̄ ѳчевисто̄е̄ со̄зна̄н̄е̄ во̄зного̄ до кнӣг зѣмскӣх лӯчкӣх за̄пӣ | сатӣ ка̄залӣ
 (и) сѣ̄с̄ выпӣс̄ с кнӣг Пол̄ печат̄мӣ н̄шимӣ е̄ӣ мл̄стӣ пнѣ̄ӣ ива̄ | ново̄ гѣлевич(ово̄)
 раине̄ стрыжо̄вско̄го̄ выда̄н̄ е̄ст̄ Писа̄н̄ ѳ лѣцкѣ |

Миха̄ло̄ гѣлевӣч во |
 ютӣнскӣм̄ Писа̄н̄ зѣм̄ лӯцк [podpis nieczytelny] |
 Корыкго̄ва̄н̄ [...] [podpis nieczytelny] ||

[Tłumaczenie]

Wypis z ksiąg spraw sądowych ziemskich z roków powiatu łuckiego. Lata Bożego narodzenia tysiąc pięćset dziewięćdziesiąt dziewiątego miesiąca czerwca siedemnastego dnia. Na rokach sądowych ziemskich łuckich od dnia Św. Trójcy święta rzymskiego przypadłych oraz sądownie odprawować zaczętych przed nami tj. Fedorem Czapliczem Szpanowskim sędzią, a Iwanem Chrześcickim podsędkiem urzędnikami sądowymi ziemskimi łuckimi stanawszy osobiście woźny jenerał województwa wołyńskiego szlachetny Iwan Pokoszczewski do zapisania do ksiąg ziemskich łuckich zeznał tymi słowami, iż za poleceniem (z) urzędu mając przy sobie szlachtę Pana Semena Bratkowskiego, a Pana Seweryna Tolstiakowicza na żądanie Jejmości Pani Rainy Gniewoszówny Strzyżewskiej wojskiego winnickiego, małżonki zmarłego Pana Iwana Hrehorewicza Hulewicza chorążycza ziemi wołyńskiej razem ze wspomnianą szlachtą dnia dzisiejszego wyszedłem zem był na przedmieście łuckie do dworu dziedzicznego nieboszczyka wspomnianego Pana Iwana Hulewicza, które przedmieście wspomniany Pan Hulewicz razem z tymże dworem i z częścią kiwereką i podhajecką oraz polami truszowskimi oraz monasterem Św. Wasyla i z sianożęciami za cerkwią ormińską z karczmą, młynami i ze wszystkimi pożytkami w sumie szesnastu set kop liczby litewskiej wspomnianej małżonce urodzonej Rainie Strzyżewskiej listem zapisem według prawa pospolitego wykonanym oraz do ksiąg grodzkich bractwskich wyznany a potem do ksiąg trybunalskich przeniesiony doprowadził i założył był i w który dwór dzierzył [...] za tym zapisem wspomniana Pani Raina Strzyżowska za żywota małżonka swego było oraz z tych (majątności) spokojnie korzystała jak ten zapis szerzej w sobie omawia. Według tego zapisu w te dobra przedmieście łuckie, dwór (i role), monaster, sianożęcie, karczmę, staw, młyny i we wszystkie te majątności, pożytki, które te dobra w sobie mają uwiązałem i w posesję dobra te podałem. Którego uwiązania nikt nie bronił i owszem poddanych wymienionej majątności zwoławszy onym posłuszeństwo rozkazałem. A tak my sąd tę osobiste zeznanie woźnego do ksiąg ziemskich łuckich zapisać kazaliśmy i wypis niniejszy z ksiąg pod pieczęciami naszymi Jejmości Pani Iwanowej Hulewiczowej Rainie Strzyżewskiej jest wydany. Pisany w Łucku, Michał Hulewicz wo[...] pisarz ziemski łucki Korygował [...]

ANEKS 3

1601, sierpień 7. Łuck. — Wypis z ksiąg grodzkich zamku łuckiego oświadczenia woźnego jenerała województwa wołyńskiego Fedora Swiridowskiego o wprowadzenie Rainy Gniewoszówny Strzyżewskiej w posiadanie dworu i siola, znajdujących się na przedmieściu łuckim, z arendy których zrezygnował Żyd Icchak Szolomowicz.

Oryginał: Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie, Dział Zbiorów Specjalnych, rkps sygn. 1202, k. 14.

Papier czerpany. Wymiary: 32,5×20,2 cm. **Znak wodny** – „Lewart”, wg J. Siniarskiej-Czaplickiej papier z tym znakiem wodnym był produkowany w latach 1570–1640 w papierniach w Kocku i Lublinie (J. Siniarska-Czaplicka, *Filigryny papierni położonych na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej od początku XVI do połowy XVIII wieku*, Wrocław 1969, s. 12–13). Stan zachowania – dobry. Atrament czarny/ciemnobrązowy. Skoropis. Pismo pisarza wyraźne, nacisk silny. Dokument zawiera pieczętkę grodzką łucką. Brak informacji o pisarzu.

[Tekst oryginalu]

[к. 14] Выпӣс с кнӣг кгрѡлскӣх | замькѣ лѣцкогѡ | Лѣт божого нароженъа тисеча шестсоґного первога | Мѣа авьѣста сѣмого дня | НА ѡраде и ѡ кнӣг нинешнӣх кгрѡлскӣх лѣцкӣх Передѡною Адамом ѡшамѡб̄ | скӣм бѣрѣкграбим̄ и наме̄стником̄ По̄старѡства лѣцкогѡ Ставьши ѡче̄ | висто, возны̄ Енера̄л воево̄ства волю̄нскогѡ, Шлахетны̄ ѡедѡ свиридѡбскӣ(и) | кѣ записанью до кнӣг кгрѡлскӣх лѣцкӣх Созна̄л Тыми словы ижъ року те̄ | пе̄р идѣчѡго тисеча шестсоґ первогѡ Мѣа авьѣста Сѣмого дня Бы̄л е̄ми на̄с̄ | правѣ и по̄ребе̄ е'е' Мстѣи Пане̄'е' ивановѡе гѣлевичовѡе Пане̄'е' райны стрѣже̄б̄ | скогѡ в дворе̄ и въ селе̄ Е'Е' Мстѣи, на пере̄ме̄стѣю, Лѣцко̄м та̄же̄ передѡною во̄зным̄ | и шляхтою на то̄ ча̄с̄ при(и)не бѣдѣчою пано̄м Лена̄рто̄м ва(л)ицк(и)м А пано̄м себѣстѣиано̄м, | ѡко̄бскӣм ицѣхакъ шоломовичъ жӣл лѣцкӣн то̄ двѡр и село̄ з лю̄ми зо̄ всѣми пожит̄ | ками и приналежностями до него належачими што ѡт зо̄шлого Пана, ивана | гѣлевича хорѣжича зѣмли волюнское̄ и ѡт ма̄лѡнѣжки Егѡ Мстѣи, Менѡванѡе Арѣ̄н | дою до пѣти го̄л во̄лѣгъ аренды ӣх Мстѣи, дерѣжа̄тн̄ бы ме̄л тепе̄р зараз̄б̄ | за певны̄м Постанове̄н̄ем̄ и ѡищен̄ем̄ и ѡчинен̄ем̄ досы̄т емѣ ѡ пане̄'е' гѣлевӣ | човѡе досы̄т и недоде̄ржавьши тро̄х го̄л Арѣнѣды са̄м доброво̄не дерѣжанъа своѣ̄ | ѡстѣпӣл в мо̄ в дерѣжанъе̄ и ѡживанъе̄ е'е' Мстѣи Пане̄н̄ гѣлевичовѡн̄ ѡко̄ вла̄стѡст̄ е'е' | мстѣи пода̄л и по̄стѣпӣл за котѡрым̄ доброво̄лным̄ пода̄н̄ем̄ и по̄тѣпен̄ем̄ того̄ | жида Менѡванѡгѡ ѡ возны̄ при то̄(и) менѡванѡ(и) шляхте̄ то̄ двѡр и село̄ пере̄л | ме̄стѣ лѣцко̄е ѡ млы̄н̄ ѡ сѣтавь в поля в люде̄ кгрѣнѣты и во̄сѣ̄ пожит̄ки и при | належности до того двѡра и села, зѣдавна належачие̄ е'е' Мстѣи пн̄юю иванѡвѣю | гѣлевичѡвѣю пано̄ною, раинѣю Стрѣжевско̄ ѡвѣза̄л в мо̄ и дерѣжанъе̄, и ѡжи | ванъе̄ е'е' Мстѣи, пода̄л и по̄стѣпӣл, Е̄ми Котѡрое̄ ѡчевѣсто̄е Сознанъе̄ во̄зъ | ного до кнӣг кгрѡлскӣх лѣцкӣх записат̄ е̄ми казат̄ С котѡры̄х и сѣсь Выпӣс̄ по̄л̄ | печа̄тѣю кгрѡлскою лѣцкою Сст̄ выданъ писанъ ѡ лѣцкѣ [podpis nieczytelny]

Корыкѡва̄т̄ дворе̄(и) [podpis nieczytelny] ||

[Тлумаченіе]

Wypis z ksiąg grodzkich zamku łuckiego. Lata Bożego narodzenia tysiąc sześć setnego pierwszego, miesiąca sierpnia dnia siódmego na urządzie i do ksiąg niniejszych grodzkich łuckich przedemną Adamem Olszamowskim burgrabim i namiestnikiem podstarostwa łuckiego stanąwszy oczywiście woźny jenerał województwa wołyńskiego, szlachetny Fedor Swiridowski do zapisania do ksiąg grodzkich łuckich

примѣшаль, еѣ абы емѣ маѣтность если бы такую | мела записала до чего не могучы еѣ привести та^к долго еѣ мо^рдоваль, | же еѣ на встат^к и здоров^а по^бавиль, А в то^м часѣ то^т то таку^б страда^вски^(м) | коли вже для та^к шк^рѣно^г мо^рду ани ро^зумѣ ани памяти та^а то | бывша^а братова^а мо^а не мела тако (ма[...]) дохода^т, справи^т себе | такие^с записы ш^т не^те^т неслушные (на^а волю е^те^т и на то^т) ча^с ѣже коли ро | зуму и памяти не мела примушаль еѣ (б^итѣмь), и мо^рдомь, до того | кѣ велико^и кривде и шкоде брата^ики моѣѣ (па^ины) марѣши гѣлеви | човны дочки зошло^т брата моѣ^т п^на^т ивана гѣлевича з нею спложо | ноѣ, и проси^т па^и фѣдо^г гѣлеви^т абы тоѣ шповеда^т и протеста^цыа | его именѣ^м тако шпекуна вла^сно^г такъ те^ж именѣ^м брата^ики его па^ины | марѣшы гѣлевичовны жебы до кни^т принято и записано было што^(м) | та записати каза^т, с которы^х и с^сс выпи^с по^а печатю к^гро^аскою лу^ккою | пану фѣдорѣ гѣлевичу ЕСТЬ выда^и писа^и в лу^кку [podpis nieczytelny] |

Корикгова^т дворе^ички [podpis nieczytelny] ||

[Tłumaczenie]

Wypis z ksiąg grodzkich zamku hospodarskiego łuckiego: Lata Bożego narodzenia tysiąc sześćsetnego piątego miesiąca czerwca czternastego dnia. Na urządzie grodzkim w zamku łuckim przede mną Adamem Olszamowskim burgrabim i namiestnikiem podstarostwa łuckiego, stanawszy oczywiście, urodzony Pan Fedor Hulewicz Hrehorewicz chorążycz wołyński opowiadał i protestował na Jakuba Stradowskiego męża na ten moment urodzonej Pani Reiny Strzyżewskiej, która najpierw za bratem rodzonym Pana Fedora nieboszczykiem Panem Iwanem Hulewiczem była, iż ten to Jakub Stradowski wzięwszy ją w małżeństwo za siebie obchodząc się z nią nieprzyzwojnie okrucieństwa i mordując ją nad nią używając zmuszał ją by mu majątność jaką by miała zapisała. Do czego nie mogąc doprowadzić tak długo ją mordował, że ją na koniec i zdrowia pozbawił. A w tym czasie ten to Jakub Stradowski kiedy już przez tak okrutny mord ani rozumi ani pamięci taja to była bratowa moja nie miała jak [...] dochodzą sprawił sobie jaki zapisy od niej niesłuszne ponad jej wolę i na ten czas, kiedy już rozumu i pamięci nie miała zmuszał ją biciem i mordem do tego ku wielkiej krzywdzie i szkodzie bratanki mojej Panny Maruszy Hulewiczówny córki zeszłego brata mego Pana Iwana Hulewicza z nią spółdzonej. I prosił Pan Fedor

бра̄с̄ | лавски^х вы^зна^н и со^знаваючи то^т ли^ст свои доброволныи запи^с проси^л | сам же па^н ива^н гулеви^ч абы бы^л чита^н и до кни^т кгр^доски^х бра^славскихъ | слово w^т слова вписа^н которого су^т тые слова Ии ива^н григо^ревичъ гу | леви^ч хор^лжи^ч зѣмли волы^нское вы^знаваоу и чиню авно са^м на себе си^м мо | и^м листомъ нынѣшни^м и на пото^м бѣд^лчи^м ве[...]тым люде^м кому бы | того потреба была ведати албо читаючи се^с мо^н ли^ст слышати в ко^ж | дого права и на всакомъ ме^стцѣ ижъ ку велико^н и пи^нно^н по^требе сво | еи выплачаючи долги небожчика w^тца свое^т пн^а григорыа гуле || [к. 7v] вича хор^лжого зѣмли волы^нское вз^ат и позычи^л Есми вла^сными р^лками | своими w^тличи^л сѣму пн^зе^н то е^ст ше^стнадцѣт со^т копъ гроше^н литовскихъ | Ѹ ма^лжонки своеѣ милоѣ пн^зе^н райны гневшовныи стрыжевско^т во^нско^т | вени^нкого, в которо^н то сумѣ пн^зе^н меновано^н ше^стнадцѣт со^т копъ гроше^н лито | вски^х застави^л Есми ма^лжонце свое^н милои менованои именья свое | Ѹ вое- водстве волы^нски^м лежащие никому ни в чо^м не пе^нныѣ ани в сѣмѣ Пн^зе^н | не заведенные w^т братьи моѣи рожноѣ выделенные вечны^м правомъ | то е^ст пере^лме^сте луцкое з дворомъ и^з частью кивере^нкою и по^дга^с | кою и полами трѣшовскими и^з мана^стыро^м святаго василья | з сеножа^тми за цѣрковью (г)о^ми^нскою С ко^рчмою з ставы и^с стави^нчями | з млыны и^з выме^нками и зо всими ты^х имене^н пожитки малыми и ве | ликими ѡким же колве^к имене^м нав^аные тепе^р и на пото^м бѣд^л(ть) | нижли Ели бы зъ ѡкое припалое пригоды хтоко^нве^к ѡки^м пра | во^н пере^зы^ска^л на ни^х сѣму пн^зе^н и в тыѣ именья менованные з декре | тѣ ѣриадового ѣвезалсе тогда ѡ маю и повине^н бѣд^л тѣю суму | пн^зе ше^стнадцѣт со^т копъ гроше^н литовски^х ма^лжонце свое^н мило^н с ты^х | менованы^х имене^н знести и иншиѣ встакіѣ именья мои кото | рыѣ тепе^р маю и на пото^м набѣд^л в то^н сѣмѣ пн^зе^н поступити | а се^с мои ли^ст заставныи доброволныи запи^с бѣде^т моце^н Ѹ кожно^т | права ѡко на пере^лме^сте и вси^х пожитко^н к нем^л належачи^х А чо^го | Бже^н ѣхова^н на мене часѣ сме^ртелно^г Напере^л нижли на ма^лжо^нкѣ | мою мил^лю менован^лю тогда по животе мое^м дети моеѣ если и^х з не | ю да^ст Богъ мети тогда дети А если бы^х дете^н з нею не ме^л тогда | бра^та мои роженые кривные близкие приатели мои и ни^хто з обчи^х | люде^н не w^давши малжонце моѣи мило^н ты^х ше^стнадцѣти со^т копъ | гроше^н литовски^х не маю^т ты^х имене^н Которыѣ w^т мене малжонка моѡ | милаѡ в заставе мети бѣде^т, Ѹ неи не w^нимати и ничи^м са в тыѣ | именья всакие пожитки к нимъ належачиѣ вступѣвати и жа^нное | Перека^зы чинити не маю^т по^д закладо^м на то Сподаря короля | Его мл^сти по^д w^смасты копами гроше^н литовски^х а на ма^лжо^нку мою | ѡко Сторон^л нар^лшон^лю др^лгими w^смисты копами гроше^н лито^н | ски^х и по^д нагорожене^м шко^л и накладо^н на речене слова ма^лжонки мое^н мило^н | ѡ што все ѡко се вышъ поменило, такъ ѡ закла^л ѡкои ѡ шкоды | и наклады волно бѣде^т ма^лжонце мое^н мило^н меновано^н таково^т || [к. 8] хто бы посмель ѣчинити [...] тыѣ именья w^т неѣ w^нннати Або | ѡкуюколевскъ перека^зл в ты^х им^нья^х и пожитко^х к ни^м належа | чи^х вделати позовомъ кгр^дски^м пере^л су^л кгр^дски^н лу^нки^н позва | ти А кого позоветь ѡ што тогда кождыи таковыи ма^ет и по | вине^н бѣде^т за першимъ позовомъ ѡко на року завитомъ не^зби | ваючи ни в чо^м позва^л и рок^л и не вымовлаючисѣ жадными | Причинами в статѣте литовскомъ и в ко^нституцыѡ^х ѡпи | саными к^л прав^л Стати и ма^лжонце мое^н мило^н пане^н раине | во всемъ ведле по^зв^л ѣсправе^лливитисѣ заклады менова | ныѣ королю Его мл^сти так тежъ и ма^лжонце мое^н мило^н пане^н | раине во всемъ водле по^зву ѣсправе^лливитисѣ заклады | менованные Королю Его мл^сти так тежъ и ма^лжонце моѣи | заклады шкоды и наклады На речене слова ѣѣ заплатити | А заплативши то все ѡко се звышъ в се^м мое^м листе поменило, | пре^л са се^с мо^н заставныи ли^ст в кождо^т права и сѣд^л моцне | вцале де^ржа^н и захова^н быти ма^еть и на то Есми ма^лжонце | мое^н мило^н пн^зе^н раине гневшовне стрыжовского

во^оско^о вени^ико^о | да^а се^е мои доброволны^и заставны^и ли^и С приложен^е печати | и^и по^дписо^м вла^сное р^рчки мое^е А при то^м были и сего мое^г добро | волного листу заставного добре е^{ст} сведомы за усною А | в^вчевистою про^збою моею печати свое к сему моему до | броволному заставному листу приложили и р^рчки хто | з^з их м^лти писати з^{ме} подписати рачили и^х м^лти па | нове а доброд^ѣеве мои ласкавы^е в^вбыватели воево^лства | бра^славского Его м^лти па^и семе^и семе^и в^вбод^ески^и су^та миха^лло | ласко подс^ддокъ в^врадник с^сд^овые з^емские бра^славские | А его м^лти па^и ива^н романо^ви^и красносе^лски^и писа^и в^в веници по | нароженю Сына Божого ис^сь хры^ста рок^л тисеча па^т | соть деве^деса^т третего, м^ца ма^рца девято^г на^це^т дня^и в то^г | листу видель Есми печате^и прити^снены^х чотыри а по^пи^с р^рк^к | три иванъ г^ллеви^ч хор^лжичъ з^емли волы^нское вла^сною р^ркою | миха^лло ласко по^сд^окъ р^ркою вла^сною ива^н кра^носельски^и || [к. 8v] р^ркою власною А такъ та в^вра^д то^е в^вчевистое сознане Его | м^лти п^на^н ивана г^ллевича хор^лжича з^емли волыньское яко | и тотъ ли^и Его доброволныи запи^си в^т него ма^лжонце Его меновано^и | на с^сму п^нз^еи шестнадцети соть копъ гроше^и литовскихъ | даны^и до ведомо^сти свое^е принавши и за про^збою Его м^лти | слово в^т слова до книг^ь к^гродски^х бра^славски^х записати | веле^и и е^{ст} записано на што и выпи^с С кни^г е^е м^лти пан^е ивано | вои г^ллевичово^и п^не^и раине г^невшовне стрыжовско^г вени^и | кого по^д моею печатью е^{ст} выда^и писа^и в^в бра^славли в^т то^г | выпи^с печат^ь в^дна а подписы р^рк^ь тыми словы Jerzi | strus s Komorowa Braclawski wieniczki starosta ręką swą włą | sną григоре^и ба^нб^лза писа^п которыи выпи^с мы до ведомо^с | ти свое^е прип^лстивши, до кни^г головны^х трибуналскихъ | записати казали и е^{ст} записано, С которы^х и се^с видиму^с року тепе | решне^с тисеча ше^с со^т п^атого м^ца июля п^ато^г на^це^т дня Его м^лти^(и) | пан^л я^кб^ови страдовском^л по^д печат^ю з^емскою повету волю | диме^пского е^{ст} выда^и писа^и в^в люблине [podpis nieczytelny]⁵⁰

[...] | Корикгова^ль Груз^еви^ч ||

⁵⁰ Rysunek pieczęci ziemskiej powiatu włodzińskiego podano wg: O. Odnorożenko, *Ukrains'ka zemel'na gerald'ika XVI–XVIII st. za sfragističnimi džerelami*, w: *Specialni istorični disciplini: pitannâ teorii ta metodiki*, vip. 4, Kiïv 2004, č. 1, s. 162.

[Tłumaczenie]

Vidimus z ksiąg spraw głównych trybunalskich województwa wołyńskiego. Lata Bożego narodzenia tysiąc pięćset dziewięćdziesiąt trzeciego, miesiąca lipca, dwudziestego drugiego dnia. Przed nami deputatami sądu głównego trybunału lubelskiego na rok niniejszy dziewięćdziesiąty trzeci obranymi i wsadzonymi stawił się osobiście Jegomość Pan Jan (Boni) Pieczychwostny podkomorzy włodzimierski, deputat ziemi wołyńskiej i pokładał wypis z ksiąg grodzkich braclawskich pod datą roku tysiąc pięćset dziewięćdziesiąt trzeciego, miesiąca marca, dwudziestego drugiego dnia wydany. (Jest to) zeznanie przed nazwanym urzędem Pana Iwana Hulewicza chorążycza ziemi wołyńskiej listu zapisu swego na szesnaście set kop groszy litewskich długu zacięgniętego, i małżące swej Panie Rainie Gniewoszównie Strzyżewskiego danego. I prosił Jegomość Pan podkomorzy włodzimierski w imię Pani Hulewiczowej aby wypis ten obyczajem przeniesienia do ksiąg głównych trybunalskich był wpisany, który to (wypis) przed sobą rozkazawszy czytać do ksiąg wpisać kazaliśmy i tak ma w sobie wypis z ksiąg grodzkich zamku hospodarskiego braclawskiego po narodzeniu Syna Bożego Jezusa Chrysta roku tysiąc pięćset dziewięćdziesiąt trzeciego, miesiąca marca, dwudziestego drugiego dnia na urzędzie Jego królewskiej mości grodzkim braclawskim przedemną Jerzym Strusem z Komorowa starostą braclawskim, winnickim i dźwinogrodzkim stanawszy osobiście Jegomość Pan Iwan Hrehorewicz Hulewicz chorążycz ziemi wołyńskiej sam ustnie i dobrowolnie według listu dobrowolnego zapisu swego od niego małżące swej pod pieczęcią swą i z podpisem ręki swej, także pod pieczęćmi i z podpisami rąk ludzi zacnych Pani Rainie Gniewoszównie Strzyżewskiej wojskiego winnickiego (córce – A. B.), na sumę pieniędzy długu pożyczonego szesnaście set kop groszy litewskich danego do zapisania do ksiąg grodzkich braclawskich wyznał i zeznając ten list swój dobrowolny zapis prosił samże Pan Iwan Hulewicz aby był czytany i do ksiąg grodzkich braclawskich słowo w słowo wpisany, który ma w sobie takie słowa: Ja Iwan Hrehorewicz Hulewicz chorążycz ziemi wołyńskiej wyznaję i czynię jawnie sam na siebie tym listem moim niniejszym i będącym w przyszłości wieczyście ludziom, kto miałby o tym wiedzieć, albo czytając ten mój list usłyszeć w każdym prawie i na każdym miejscu, iż dla wielkiej i pilnej potrzeby swojej wypłacając długi nieboszczyka ojca swego Pana Hrehora Hulewicza chorążego ziemi wołyńskiej wziętem i pożycztem zem i własnymi rękoma swymi odliczyłem sumę pieniędzy to jest szesnaście set kop groszy litewskich od swojej małżonki miłej Pani Rainy Gniewoszówny Strzyżewskiej wojskiego winnickiego (córki – przyp. aut.), na którą to sumę pieniędzy odnotowanej szesnastu stach kopach groszy litewskich zastawiłem zem małżonce swej miłej wymienionej majątki swoje w województwie wołyńskim leżące, nikomu w niczym niepełne, ani na żadną sumę pieniędzy nie założone, od braci moich rodzonych wydzielone wiecznym prawem, to jest przedmieście łuckie z dworem i z częścią kiwereką i podhajecką, i półmi truszowskimi, i z monasterem Św. Wasyla, z sianożęciami, z cerkwią (h)ormińską z karczmą, ze stawami i stawiszczami, z młynami i wymielkami, i ze wszystkimi tego majątku pożytkami małymi i wielkimi, jakkolwiek mają nazwę obecnie i będą mieć w przyszłości. Gdyby z jakiej przypadłości ktokolwiek jakim prawem przezyślał na mnie sumę pieniędzy i wszedł w posiadanie tych wymienionych majątności na podstawie dekretu urzędowego, to wówczas ja mam i powinien będę tę sumę pieniędzy szesnaście set kop groszy litewskich małżonce swej miłej z tych posiadłości znieść i inne wszelakie majątności moje, które mam obecnie oraz nabędę w przyszłości w tej sumie pieniędzy zapisać. A ten mój list zastawny dobrowolny zapis będzie ważny

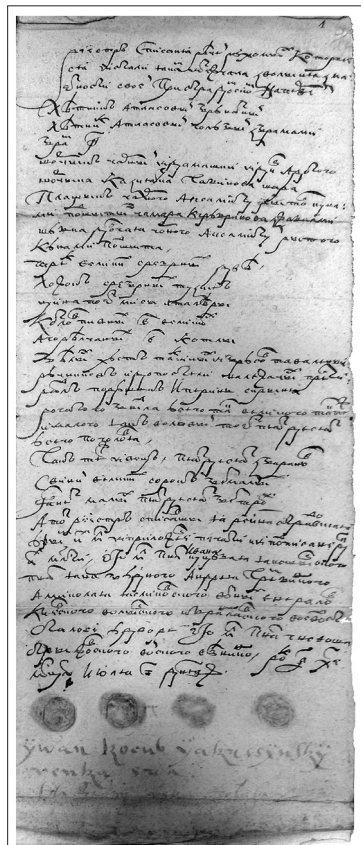
w każdym prawie tak na przedmieście, jak i wszystkie pożytki do niego należące. A czego Boże zbaw jeżeli na mnie przyjdzie czas śmiertelny wcześniej niż na moją małżonkę miłą nazwaną, to wtedy po moim żywocie dzieci moje, jeżeli mnie da Bóg z nią mieć, to wtedy dzieci, a gdyby dzieci z nią nie miał, to wtedy bracia moje rodzone krewne przyjaciele moje bliskie i nikt z obcych ludzi nie oddawszy małżonce mojej miłej tych szesnastu set kop groszy litewskich nie powinien tych majątności, które ode mnie małżonka moja miła w zastaw będzie mieć, od niej zabierać i niczym w te majątności i wszelakie inne pożytki należące wstępować i żadnych utrudnień czynić nie mają, pod zakładem na hospodara króla Jegomość ośmiuset kop groszy litewskich, a na małżonkę moją jako stronę poszkodowaną kolejnymi ośmiustami kop groszy litewskich oraz pod wynagrodzeniem szkód i wydatków na rzeczenie słowa przez małżonkę moją miłą o to, co zostało wyżej wymienione. Tak o zakład, jak o szkody i wydatki wolno będzie małżonce mojej miłej nazwanej tako każdego, kto by śmiał uczynić i te majątności jej zabrać albo jakie inne utrudnienie w tych majątnościach oraz pożytkach do nich należących uczynić, pozwem grodzkim przed sąd grodzki łucki pozwać, a kogo pozwie o to, to wówczas każdy taki ma i powinien będzie za pierwszym pozwem, jako na roku ostatecznym nie zbywając w niczym pozwu i roku, oraz nie wymawiając się żadnymi przyczynami w statucie litewskim i w konstytucjach opisanych, przed prawem stanąć i małżonce mojej miłej Pani Rainie we wszystkim według pozwu się usprawiedliwić, zakłady wspomniane na rzecz króla Jegomości, jak też i małżonce mojej zakłady szkody i nakłady na rzeczenie słowa jej zapłacić, a zapłaciwszy to wszystko jak to w niniejszym liście moim wymieniono. Przed siebie niniejszy mój list zastawny w każdym prawie i sądzie mocno trzymany i przestrzegany ma być. I na to żeśmy małżonce mojej miłej Pani Rainie Gniewoszównie Strzyżewskiego wojskiego winnickiego dałem niniejszy mój dobrowolny list zastawny, z przyłożeniem pieczęci i z podpisem własnej ręki mej. A byli przy tym i tego mojego listu dobrowolnego zastawnego dobrze świadomi są, a za ustną i osobistą prośbą moją i pieczęcie swoje do niniejszego mojego dobrowolnego zastawnego listu przyłożyć i ręce kto z nich pisać umiał podpisać raczyli Ichmoście Panowie a dobrodzieje moje łaskawe obywatele województwa braclawskiego Jegomość Pan Semen Obodeński sędzia, Michał Lasko podsędek urzędniczy sądowi ziemscy braclawscy oraz Jegomość Pan Iwan Romanowicz Krasnosielski. Pisan w Winnicy od narodzenia Syna Bożego Jezusa Chrystusa roku tysiąc pięćset dziewięćdziesiąt trzeciego miesiąca marca dziewiętnastego dnia. U tego listu widziałem pieczęci odcisniętych cztery oraz podpisów rąk trzy: Iwan Hulewicz chorążycz ziemi wołyńskiej ręką własną, Michał Lasko podsędek ręką własną, Iwan Krasnosielski ręką własną. A tak ja urząd to sobiste zeznanie Jegomości Pana Iwana Hulewicza chorążycza ziemi wołyńskiej jak i ten list jego dobrowolny zapis od niego jego małżące nazwanej na sumę pieniędzy szesnaście set kop groszy litewskich wydany do swej wiadomości przyjąwszy i na prośbę Jegomości słowo w słowo do ksiąg grodzkich zapisać kazałem i jest zapisano. Na co i wypis z ksiąg Jejmości Pani Iwanowej Hulewiczowej Pani Rainie Gniewoszównie Strzyżewskiego winnickiego pod moją pieczęcią jest wydany. Pisany w Braclawiu. U tego wypisu pieczęć jedna a podpisy rąk tymi słowy „Jerzi strus s Komorowa Braclawski wieniczki starosta ręką swą własną”, Hrehor Baibuza pisarz. Wypis ten my do swej wiadomości dopuściwszy, do ksiąg głównych trybunalskich zapisać kazaliśmy i jest zapisano, z których i ten widimus roku niniejszego tysiąc sześć set piątego, miesiąca lipca piętnastego dnia Jegomości Panu Jakubowi Stradowskiemu pod pieczęcią ziemską powiatu włodzimierskiego jest wydany, pisany w Lublinie. Korygował Gruzewicz.

ANEKS 6

1605, lipiec 10. Winnica. — Spis rzeczy ruchomych zostawionych przez Rainę Stradowską przy wyjeździe z Wołynia.

Oryginał: Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie, Dział Zbiorów Specjalnych, rkps sygn. 1201, k. 1.

Papier czerpany. Wymiary: 38,7×25,8 cm. Ilość wierszy: 35. Stan zachowania – dobry. Atrament czarny, wyblakły. Skoropis. Pismo pisarza wyraziste, nacisk silny. Zachowały się cztery pieczętki, odbite w papierze na podkładzie lakowym. Dokument napisany własnoręcznie przez Rainę Stradowską.

Spis rzeczy ruchomych zostawionych przez Rainę Stradowską przy wyjeździe z Wołynia

[Tekst oryginału]

[k. 1] реєстръ Списана рѣче^и рѣхомы^х Которыѣ | ста встали тако^м в^тежчала з
волына з ма: | е^тности свое^и При Страдо^мско^м Напе^рв^(ст) | лѣтникъ Атласовы^и
брѣна^тны^и | лѣтникъ Атласовы^и голѣбы^и з Брамами | Бра^м (Ѡ) | шо^рчыкъ чо^рны^и
вдамашки вди^и А до того | шо^рчыка Казима^тка та(б)инова шара | Плащыкъ ча^р-
ного Аксамиту рыто^(т) куна: | ми по^шыты^и гамара Кгрѣбринова з(ж)абками
| шѣбка до^гга^и чо^рного Аксамиту рытого | Кѣнами По^шита, | чаре^к велики^х

сребрны^х двѣ, | ложокъ сребрны^х тузинъ | цина тоѣ^{ст} мисы и талѣры | Ко^тло^б
пивны^х в велики^х | А горѣлчаны^х в Котлы | Бѣлы^х хѣсть та^к шны^х вбрѣсов та-
валь[...] | рѣчниковъ и' до постели належачы^х пре^{ст}ти: | ра^лль подѣшекъ И перинь
скрынѣ | рогатого бы^ла ъсего та^к великого та^к те^ж | и малого такъ воловы^и тоѣ^{ст}
пеа^ддеся^т | ъсего поголо^бѣа, | Такъ те^ж швецъ, па^тдеся^т з барано^б | Свины^и велики^х
сорокъ бѣ^з малы^х | Іа^не^т малы^х па^тдеся^т бѣ^з тро^х | А то^т ре'е'стръ списа^бшы
та'рей'на стра^товскаѣ | ъ[...]ы^м и^х м^н в приложе^нѣ печати и в' полпи'санѣ ру^к
| и^х мл^тти, его м^н Пна^{Ивана} куцѣбаѣ такошы^нского | Пн^а ѣана бѣдного Андреѣ
Тре^мби^нкого | А миколаѣ гасли'ко^бского во^зны^х енерало^б | Кие^вского во^лы^нского
и бра^тла^вского воєво^{ст}(в) | сталоѣ ъ дворе ъго м^н Пна гневоша | стрыжо^вского
во^нскаго вѣни^нко, ро^к ъ хѣ | м^нца ию'ля і днѣ |

ŷwan kocub ŷakussŷnŷkŷ | renkŷ swŷ |
JAn Budny rŷkŷ wŷaSn(a) |
[.....] |

[Тлумаченіе]

rejestr Opisu rzeczy ruchomych, które pozostały, kiedy wyjeżdżała z Wołynia ze swego majątku Przy Stradomskim. Najpierw letnik Atlasny brunatny, letnik Atlasny błękitny z bramami. Bram 9. Szorczyk czarny adamaszkowy jeden. A do tego szorczyka kazyatka tabinowa szara. Płaszczyk z czarnego aksamitu rytego, kunami podszyty. Gamara z grubrynu z żabotkami; szubka długa z czarnego aksamitu rytego, kunami podszyta. Czarek dużych srebrnych dwie, tyżek srebrnych tuzin, cyny tj. mis i talerzy. Kotłów piwnych dwa dużych oraz gorzałczanych dwa kotły. Chust białych, także obrusów [...], ręczników i do pościeli należących prześcieradeł, poduszek oraz pierzyn skrzynia. Bydła rogatego wszystkiego wielkiego, jak też i małego, czyli wołowych tj. pięćdziesiąt wszystkiego pogłowia. Także owiec pięćdziesiąt z baranów. Świni dużych czterdzieści bez małych. Jagniąt małych pięćdziesiąt bez trzech. A ten rejestr spisałam ja Raina Stradowska [...] ich mości o przyłożenie pieczęci i o podpisanie rąk ich mości, Jegomość Pana Iwana Kocubaja Jakoszyńskiego, Pana Jana Budnego Andrzeja Trębickiego i Mikołaja Jaślikowskiego woźnych jenerałów kijowskiego, wołyńskiego oraz braclawskiego województw. Stało się na dworze Jegomości Pana Gniewosza Strzyżewskiego wojskiego winnickiego roku 1605, miesiąca lipca 10. dnia.

ŷwan kocub ŷakussŷnŷkŷ renkŷ swŷ
Jan Budny rŷkŷ wŷasn(a)
[.....]

Summary

This article is devoted to the noblewoman Raina Gniewoszówna Strzyżewska – a figure little known in historiography. During the period of her independent economic activities, she gathered into her possession substantial estates in Lutsk and the suburbs. The analysis of the sources concerning this woman made it possible to reveal little-known or even unknown pages of Lutsk's history of the 16th century.

Резюме

Статья посвящена шляхтянке Раине Гневошовне Стрижевской – персоне, мало известной в историографии. В период самостоятельной хозяйственной активности она сосредотачивала в своих руках значительные земельные владения в Луцке и его пригородах. Анализ источников, касающихся этой женщины, позволил раскрыть малоизвестные или, даже, неизвестные страницы истории Луцка XVI века.

BIBLIOTEKARZ LUBELSKI

ROK 2019

ROCZNIK LXII

BIBLIOTEKARZ LUBELSKI
ROCZNIK LXII

ROK 2019

Wojewódzka Biblioteka Publiczna
im. Hieronima Łopacińskiego
w Lublinie

RADA NAUKOWA

prof. dr hab. Krystyna Chałas (KUL); prof. dr hab. Maria Juda (UMCS);
dr hab. Jacek Soszyński, prof. PAN; prof. dr hab. Ryszard Szczygieł (UMCS);
prof. Maria Żigalowa (Brzeski Państwowy Uniwersytet Techniczny, Białoruś);
dr Blanka Snopková (Państwowa Naukowa Biblioteka w Bańskiej Bystrzycy, Słowacja)

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

Grzegorz Figiel (red.); Katarzyna Stanek (sekr. red.);
Ewa Hadrian (red. językowy); Bożena Lech-Jabłońska (red. tematyczny – bibliotekoznawstwo);
Anna Oleszek (red. tematyczny – historia sztuki); Anna Pachocka (red. tematyczny – historia);
Artur Sitko (członek redakcji)

RECENZENCI TOMU

prof. dr hab. Wiesław Śladkowski

RECENZENCI WSPÓŁPRACUJĄCY

dr hab. Anna Dymmel; prof. dr hab. Maria Juda; dr hab. Dorota Kudelska, prof. KUL;
dr hab. Bożena Kuklińska, prof. KUL; dr hab. Robert Litwiński, prof. UMCS;
dr hab. Małgorzata Nossowska; prof. dr hab. Wiesław Śladkowski; dr hab. Aleksandra
Trzcielińska-Polus, prof. Uniwersytetu Opolskiego; prof. dr hab. Małgorzata Willaume
prof. dr hab. Jacek Banaszekiewicz

PROJEKT OKŁADKI, SKŁAD I ŁAMANIE

Jacek J. Wałdowski

OPRACOWANIE REDAKCYJNE

Katarzyna Stanek

STRESZCZENIA

Aleksander Baran (język rosyjski); Maciej Kozłowski (język angielski)

„Bibliotekarz Lubelski” jest indeksowany w bazie Index Copernicus International Journals
Master List (ICV 2018 = 43.34) i wpisany na listę punktowanych czasopism naukowych
Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (Lista B, 4 punkty)

© Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie

KONTAKT Z REDAKCJĄ

www.wbp.lublin.pl (zakładka „Bibliotekarz Lubelski”)
bibliotekarz.lubelski@gmail.com
tel. 81 528 74 02

ISSN 0137-9895

Nakład w wersji pierwotnej papierowej 200 egz.

Drukarnia TEKST spółka Jawna
Emilia Zonik i wspólnicy
ul. Wspólna 19, 20–344 Lublin

SPIS TREŚCI

- Katarzyna Stanek
NA RZECZ MIASTA I SPOŁECZEŃSTWA.
JAN TURCZYNOWICZ – SAMORZĄDOWIEC Z POWOŁANIA 9
- For the benefit of the city and society.
Jan Turczynowicz – local-government activist by vocation
Для города и общественности.
Ян Турчинович – местный самоуправленец по призванию
- Joanna Kozińska-Chachaj
STARODRUKI LWÓWSKIE W ZBIORACH WOJEWÓDZKIEJ
BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ IM. HIERONIMA ŁOPACIŃSKIEGO
W LUBLINIE 31
- Old prints from Lwów stored at the Hieronim Łopaciński Regional Public Library
in Lublin
Львовские старопечатные книги в фондах Люблинской Воеводской
Публичной Библиотеки им. Иеронима Лопацинского
- Aleksander Baran
SZKICE DO PORTRETU SZLACHCIANKI
W DAWNEJ RZECZPOSPOLITEJ: DOKUMENTY DOTYCZĄCE RAINY
GNIEWOSZÓWNY STRYZEWSKIEJ W ZBIORACH WOJEWÓDZKIEJ
BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ IM. HIERONIMA ŁOPACIŃSKIEGO
W LUBLINIE 71
- Sketches for a portrait of a noblewoman in the former Polish Republic: documents
concerning Raina Gniewoszówna Strzyżewska in the collection of the Hieronim
Łopaciński Regional Public Library in Lublin
Штрихи к портрету шляхтянки в старой Речи Посполитой: документы о Раине
Гневошовне Стрижевской в фондах Люблинской Воеводской Публичной
Библиотеки им. Иеронима Лопацинского
- Mieczysław Kseniak
ZAPOMNIANA REDUTA GEN. TADEUSZA KOŚCIUSZKI
W OGRODZIE BOTANICZNYM UMCS NA SŁAWINKU
W LUBLINIE 95

The Forgotten Redoubt of Gen. Tadeusz Kościuszko in the Botanical Garden of the Maria Curie-Skłodowska University in Sławinek in Lublin
Забывтый редут генерала Тадеуша Костюшко в Ботаническом саду УМКС на Славинке в Люблине

Ireneusz Sadurski
STRUKTURA DEMOGRAFICZNA UCZNIÓW
GIMNAZJUM LUBELSKIEGO W LATACH 1832–1864 111

The demographic structure of students of the Lublin Gymnasium in the years 1832–1864
Демографическая структура учащихся Люблинской гимназии в 1832–1864 годах

Agnieszka Prymak-Sawic
LITWA MITYCZNA
WEDŁUG JÓZEFA IGNACEGO KRASZEWSKIEGO 143

Mythical Lithuania according to Józef Ignacy Kraszewski
Мифическая Литва по Юзефу Игнацеу Крашевскому

Maria Krajewska
„ŚWIATÓWIT – ROCZNIK POŚWIĘCONY ARCHEOLOGII
PRZEDDZIEJOWEJ I BADANIOM PIERWOTNEJ KULTURY POLSKIEJ
I SŁOWIAŃSKIEJ” POD REDAKCJĄ ERAZMA MAJEWSKIEGO.
W 120. ROCZNICĘ POWOŁANIA CZASOPISMA 183

Światowit – an annual devoted to prehistoric archaeology and research on primitive Polish and Slavic culture" edited by Erazm Majewski. On the 120th anniversary of the journal's establishment
«Святовит – ежегодник, посвященный доисторической археологии и исследованиям первобытной польской и славянской культуры» под редакцией Эразма Маевского.
К 120-летию со дня основания журнала

Magdalena Kośidło
AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW GMINY NIEDRZWICA
W MINIONYM STULECIU 211

The social activity of the residents of the Niedrzwica commune in the last century
Социальная активность жителей гмины Неджвица в течение прошлого столетия

Zdzisław Bieleń
WYJĄTKI Z PAMIĘTNIKÓW POWSTAŃCA.
BITWA POD SŁUPCZĄ DNIA 8 LUTEGO 1863 R. 227

Exceptions to the insurgent's diaries. The Battle of Słupcza on 8 February 1863
Выписки из дневников повстанцев. Бой под Слупчей 8 февраля 1863 года

Jarosław Sawic MONIUSZKO OSWOJONY? REFLEKSJE PO OGÓLNOPOLSKIEJ KONFERENCJI NAUKOWEJ „OD DŹWIĘKU DO SŁOWA. ROLA STANISŁAWA MONIUSZKI W KULTURZE POLSKIEJ XIX I XX WIEKU”	247
Moniuszko tamed? Reflections after the nationwide scientific conference “From sound to words. The role of Stanisław Moniuszko in the Polish Culture of the 19th and 20th centuries” Приручить Моңюшко? Размышления после Всеполюской научной конференции «От звука к слову. Роль Станислава Моңюшко в польской культуре XIX–XX веков»	
Kamila Rudnicka WŁADYSŁAW STEFAN GRZYB (7 X 1932 – 10 II 2019)	251
Justyna Kasperczuk PRZEGLĄD WYDAWNICTW O REGIONIE ZA 2019 R.	255
Review of publications about the region for the year 2019 Обзор изданий о регионе в 2019 г.	
Paweł Korzybcha KRONIKA ZA 2018 R.	271
Chronicle for the year 2018 Хроника 2018 года	